

Иг. Галицкий

УЧЕБНИК
ЯЗЫКА
ЭСПЕРАНТО

ВВЕДЕНИЕ.

Эсперанто — искусственный международный нейтральный вспомогательный язык. Поясним, что это значит.

Эсперанто (в отличие от естественных языков) не развивался стихийно в течение веков. Его годом рождения принято считать 1887, когда варшавский врач Л.Заменгоф опубликовал первый учебник. В эсперанто с самого начала заложены разумные правила, в рамках которых он эволюционирует. Благодаря “искусственности” эсперанто в несколько раз легче поддаётся изучению, чем любой иностранный язык. Эсперанто — не единственный среди искусственных языков, за последние триста лет было предложено около семисот различных проектов, только 4 проекта стали живыми языками, и лишь эсперанто получил более-менее значительное распространение и практическое применение.

Международный язык согласно научному определению является посредническим в общении разноязыких народов. Например, швед с японцем или индийцем заговорят между собой по-английски, чукча с армянином по-русски, марокканец с иракцем по-арабски, аргентинец с мексиканцем по-испански. Эсперантисты живут практически во всех странах мира, поэтому язык эсперанто заслужил полное право называться международным. Не следует путать понятия «международный язык», «официальный язык международной организации» и «мировой язык».

Нейтральный язык (в отличие от национального) не принадлежит ни одной нации, то есть нет ни одного говорящего, который мог бы назвать его родным, но каждый выучил его в меру своих способностей. Латынь в средневековой Европе была не только международным языком, но и нейтральным. Согласитесь, что равноправие важно также и в языковом общении. Национальные языки в роли международных не могут обеспечить равноправия. Вы можете посвятить несколько лет изучению английского, но почувствуете себя дураком рядом с двоечником, который родился и вырос в Ливерпуле. А вспомните, как Вам было смешно и досадно слушать полурусскую речь приезжего с Кавказа или из Средней Азии, и представьте себя на его месте...

Эсперанто — вспомогательный язык: он не претендует на мировое господство путём вытеснения национальных языков и не превосходит ни один язык по функциональным или изобразительным возможностям (хотя, между прочим, на эсперанто существует прекрасная художественная литература, сочиняются песни и т.д. и т.п. — то есть эсперанто полноправно считается культурным языком). Эсперанто никогда не станет мировым языком (впрочем, среди эсперантистов найдутся фанатики и дураки, которые скажут наоборот). Автор этих строк не может припомнить никого, кто бы сумел разбогатеть за счёт знания эсперанто, но зато знаком со многими людьми, которые стали счастливее.

Эсперанто — замечательный язык, у которого есть лишь один серьёзный недостаток — слишком мало число говорящих, и живут они разрозненно (по скромным подсчётам около 50 тысяч человек, а по нескромным более полумиллиона).

Приступая к изучению иностранного языка, любой человек осознанно или бессознательно ставит перед собой планку на некоторую высоту, соответствующую его языковым потребностям и способностям, ведь не каждый изучающий английский стремится читать Шекспира в подлиннике. Очень важно, чтобы Вы понимали, зачем Вам нужен эсперанто и какого уровня овладения Вы собираетесь достичь: для удовлетворения любознательности, для приятного и полезного проведения досуга, для чтения литературы, для туристической заграничной поездки, для общения с зарубежными коллегами, для творчества и т.п. Этот учебник предназначен для самостоятельного изучения. Вы его можете хоть просто пролистать, хоть основательно проштудировать.

Учебный материал разбит на параграфы, все объяснения напечатаны курсивом, а примеры прямым шрифтом. Наиболее важный для усвоения материал приводится на первых

страницах. Для практического овладения рекомендуется выполнять все задания, помечаемые знаком ■. Материал, помеченный звездочкой представляет бо́льшую трудность, — на него необходимо затратить больше времени, а возможно, и неоднократно к нему возвращаться. Рекомендуемый приблизительный темп изучения — одна страница в день плюс 12 новых слов.

Весьма желательно, чтобы вы понимали хотя бы элементарную грамматику русского языка: что такое существительное, прилагательное, местоимение, глагол, причастие, падеж, наклонение, суффикс и т.п.

§1. Алфавит языка эсперанто основан на латинском. Каждой букве соответствует по одному звуку, и каждому звуку соответствует по одной букве. Некоторые буквы имеют надстрочные знаки. Ударение в эсперантских словах всегда падает на предпоследний слог. Все звуки произносятся отчетливо.

A a [a] dato, atako, nova adre'so, apoteko,

B b [b] bileto, problemo, Belorusi'o, bariero,

C c [c] medicino, sceno, caro, centro, naci'o,

Ĉ ĉ [ĉ] ĉampiono, ĉokolado, matĉo,

D d [d] domo, modo, duŝo,

E e [e] (эта буква не смягчает согласных перед собой) eleganta, dieto, temperaturo, ideo,

F f [f] frukto, formo, fabriko, filmo, filozofio,

G g [g] grupo, gitaro, signalo, geografio, galopo,

Ĝ ĝ [ĝ] etaĝo, inĝenie'ro, reĝimo, kuraĝo, budĝeto, ĝirafo,

H h (произносится как нехрипкое придыхание, можно с голосом, например, как "z" в слове "aga!") historio, horizonto, alkoholo,

Ĥ ĥ [x] ĥoro, eĥo, kolĥozo, ĥaoso, Arĥange'lsko,

I i [i] (эта буква не смягчает согласных перед собой; нельзя превращать её в "ы" после "c", "ĝ", "j", "ŝ"!) interesa kino, pioniro, radio, Italio, cigano,

J j [j] juna, jubileo, sinjoro, projekto,

Ĵ ĵ [ĵ] ĵurnalo, ĵurio, aĵura, ĵargono, piĵamo,

K k [k] kilogramo, kolego, kapitano, Kie'vo, kafejo,

L l [l] (произносится мягче чем "л", но твёрже чем "ль") lampo, nul, luno, Londo'no, balono, krokodilo,

M m [m] miliono, nume'ro, maniero, kostumo, Mo'skvo, minus,

N n [n] ne, linio, nervo, naiva, Nov-Jorko,

O o [o] (даже без ударения читается "о"!) orbito, poeto, biblioteko,

P p [p] portreto, praktiko, pa'lto, pasporto, Parizo, plus,

R r [r] (не надо картавить) reklamo, rezulto, Rusio, parko,

S s [c] soldato, kongreso, sporto, sezono, sidi,

Ŝ ŝ [ŝ] ŝoforo, ŝoseo, maŝino, aŝiŝo, ŝnuro,

T t [t] torto, teatro, telefono, tri,

U u [y] ukazo, muzi'ko, Ukrainio, supo, muzeo,

Ŭ ŭ ("у краткая" — согласная) paŭzo, aŭtobu'so, kosmonaŭto, Eŭropo, Kaŭkazo,

V v [v] vagono, vazo, vidi, intervjuo, Volgo,

Z z [z] rozo, ekzame'no, serioza, zono, zebro,

В этих примерах нарочно подобраны "знакомые" слова. В эсперанто все слова заимствованы из различных языков, чтобы европейцам было легче изучать.

■ Прочтите вслух и попробуйте перевести по догадке:

historia fakto, komforta hotelo, nula temperaturo, bronza Olimpia medalo, biblioteka katalogo, frukta kompoto, detektiva romano, stranga absurda ideo, eleganta palto, reklama paŭzo, serioza persono, konkreta celo, surpriza vizito, sekreta agento, praktika intereso, interesa historio, ekzamena bileto, kruta eskalatoro, klasika baleto, absoluta galimatio.

§2. Наверно, вы уже сами заметили, что:

-**О** окончание существительных (кто? что? — kio?)

-**А** окончание прилагательных (какой? какая? — kia?)

Во множественном числе добавляется окончание -**Ј**: magazeno “Sportaj varoj”, praktikaj rezultoj, ekonomiaj problemoj, muzikaj notoj, junaj pioniroj, ĵargonaj frazoj, kulinariaj receptoj.

Порядок слов в эсперанто довольно свободный, поэтому будьте внимательны к окончаниям: roza aroma, rozo aroma, magnetofona kasedo, magnetofono kaseda.

§3. Предлог **DE** переводится родительным падежом (кого? чего?): klimato de Afriko, orbito de sputniko, programo de la koncerto, redakcio de la gazeto, reĝisoro de la filmo, sekretoj de la franca kulinario, ukazo de la prezidento de Rusio, eĥo de muzikaj akordoj, aŭtomobilo de la direktoro de la fabriko.

§4. **LA** — определённый артикль. Он употребляется так же, как и английский “the”, французские “le, la, les” или немецкие “der, die, das”. На русский язык не переводится. Если Вы затрудняетесь в использовании артикля, то лучше не употребляйте его в первое время, но имейте в виду, что он существует.

§5. Глагол-связка **ESTAS** в эсперанто не пропускается:

Aleksandro Puŝkin estas genia rusa poeto. Kievo estas politika centro de Ukrainio. Direktoro estas ĉefo(шеф, глава) de firmao. Prezidento estas ĉefo de respubliko. Triumfa arko estas historia monumento. Heroo (герой) estas brava, kuraĝa persono. Sinuso estas trigonometria funkcio. Kio estas atletiko? — Atletiko estas sporto. Kio estas ABC? (читай: а-бо-цо) — ABC estas alfabeto. Kio estas tri? — Tri estas cifero. Kia estas heroo? Kio estas prezidento?

§6. Глаголы в неопределённой форме имеют окончание -**I**, (что делать? что сделать? — kion fari?): sidi, vidi, reklami, rekomendi и т.д., а в настоящем времени окончание -**AS** (что делаю, делаешь, делают? — kion faras?): Generaloj sidas, oficiroj komandas, soldatoj atakas. Maria telefonas. Petro sportas. Esperantistoj vojaĝas. Televido informas. Inĝeniero projektas. La magazeno paŭzas, ne funkcias. La studentoj diskutas.

§7. Личные местоимения (кто? - kiu?): mi-я, vi-ты, вы, li-он, ŝi-она, ĝi-оно, ni-мы, ili-они. Mi vidas Я вижу. Vi vidas Ты видишь. Li vidas Он видит. Ni volas Мы хотим. Vi volas Вы хотите. Ili volas Они хотят. Kiu volas vidi?

§8. Союз **KAJ** = И

prozo kaj poezio, teorio kaj praktiko, planoj kaj projektoj, damoj kaj kavaliroj. Puŝkin kaj Lermontov estas rusaj poetoj. Futbalo kaj hokeo estas sporto. Aŭtobusoj, trolebusoj kaj metroo estas transporto. Gramatiko kaj matematiko estas teorioj. Vi estas brava kaj eleganta.

§9. Приставка **MAL-** означает противоположность по смыслу:

malkuraĝa трусливый,	maljuna старый,	malnova старый,
bona → malbona плохой,		maldekstra левый,
хороший		
belo → malbelo		malplena пустой,
красивый	безобразный,	
multe много → malmulte мало,		malsata голодный,
amiko друг → malamiko враг,		malfermi открыть,
granda → malgranda		malforta слабый,
большой	маленький,	
varma → malvarma холодный,		mallonga короткий,
горячий		
dolĉa сладкий → maldolĉa горький,		malsana больной,
riĉa богатый → malriĉa бедный,		malgaja грустный.

■ Вопрос на засыпку: из чего получились слова в правой колонке?

§10. Суффикс **-IN-** означает принадлежность к женскому полу: amikino подруга, studentino студентка, heroino героиня, poetino поэтесса,

patro отец → patrino мать,	edzino жена
filo сын → filino дочь,	virino женщина
frato брат → fratino сестра	bovino корова
koko петух → kokino курица	direktorino
	директриса

§11. Окончание производных наречий **-E** (как? где? когда?): bone хорошо, bone по-новому, bele красиво, ĥore хором, forte сильно, elegante элегантно, muzike музыкально, naive наивно, longe долго, kritiki serioze, strange reklami, absolute nova, aktive propagandi.

■ УПРАЖНЕНИЕ. Добавьте окончания **-O, -A, -E, -I** к следующим корням: sport-, inform-, interes-, praktik-, fot-, reklam-, organiz-, kritik-, telefon-, skandal-, simpati-. Что эти слова означают?

§12* Винительный падеж образуется добавлением окончания **-N** к существительным, прилагательным и местоимениям (кого?-kiun? что?-kion? какую?-kian?): Gazetoj informas nin. Vi provokas min. Profesoro ekzamenas seriozajn studentojn. Absurdaj projektoj absolute ne interesas lin. Kirurgo operacias apendiciton de malriĉa ŝoforo. Doktoro vizitas pacienton. Kaj la doktoron vizitas pacientoj. Kto kogo poseccas? La parlamento kritikis la prezidenton. La parlamenton kritikis la prezidento. (Kiu kiun kritikis?) La soldatoj kuraĝe atakas malamikojn. La soldatojn atakas malamikoj. (Kiu kiujn atakas?) Vi vidas simbolon. (Kion vi vidas? Kian simbolon vi vidas? Kiu estas gramatike aktiva kaj kiu estas gramatike pasiva?)

§13. Глагол **HAVI-ИМЕТЬ** требует при себе слово с окончанием **-N**:

Li havas modan pantalonon. У него есть модные брюки.

Mi havas tri dolarojn. У меня есть три доллара.

Vi havas multajn amikojn. У тебя много друзей.

Ŝi ne havas varman palton. У неё нет тёплого пальто.

La aktoro havas neinteresanan rolon. У актёра неинтересная роль.

Kian palton ŝi ne havas? Kion li havas?

§14. Обычно мы отличаем вопросительное предложение по наличию в нем вопросительных слов и по интонации. В разных языках мира вопросительная интонация бывает различной (или ее может вообще не быть, например, в финском языке), поэтому если в вопросительном предложении нет таких слов как **KIO-ЧТО**, **KIU-КТО**, **KIA-КАКОЙ** и им подобных, то вопрос должен начинаться со слова **ĈU**.

Ĉu vi havas milionon? — Ne, mi ne havas ĝin.

Ĉu vi havas multajn amikojn kaj amikinojn? — Jes.

Ĉu li sidas? Ĉu li estas princo?

§15. Предлоги **EN = В**, **DE = ОТ**, **AL = К**

de domo от дома, al domo к дому, en domo в доме → en domon в дом,

de parko от парка, al parko к парку, en parko в парке → en parkon в парк.

Обратите внимание на винительный падеж после предлога **EN** в значении “внутри”.

Предлоги **DE** и **AL** могут переводиться на русский родительным (кого?чего?) и дательным(кому?чему?) падежами без предлогов: letero al amiko письмо (к) другу, letero de amiko письмо (от) друга.

§16. Если окончание **-A** прибавить к личным местоимениям, то получатся притяжательные местоимения: *tia мой, via ваш, lia его, ŝia её, nia наш, ilia их, sia свой.*

Вопросительное слово: **KIES?** — ЧЕЙ?

§17* Вы уже заметили, что в эсперанто есть много таких слов, которые как бы уже знакомы, что-то напоминают. Легко запомнить такие слова: voli хотеть, fini окончить, objekto предмет, homo человек, korekta правильный, naturo природа, danci танцевать, lando страна, familio семья, tempo время, vero истина, inter между,

... но много и таких слов, которые запоминаются труднее. И всё-таки постарайтесь, скоро они вам очень пригодятся: iri идти, veni придти, paroli говорить, doni дать, scii знать, flugi лететь, diri сказать, ludi играть, rovi мочь, kanti петь, ami любить, labori работать, vorti слово, lingvo язык, nomi имя, ĉio всё, for прочь. В конце этого учебника есть небольшой эсперанто-русский словарь, пользуйтесь им по мере необходимости. Заведите себе в толстой тетради словарь и выписывайте в него все новые для себя слова и словосочетания. Для каждого нового слова составьте хотя бы два предложения — повествовательное и вопросительное.

■ *Переведите на эсперанто: « футбольный матч, автомобильный спорт, спортивный автомобиль, экран кинотеатра, модный костюм сестры, между фонтанами парка, безобразная фигура, играть роль, идти прочь, красивая песня любви, атомная энергия, рабочее время, большая семья, мало работать и много говорить, сладкий шоколад, холодные слова, конкретный факт, абсолютная истина, асфальт тротуара, момент истины, вражеская территория, богатая природа страны, банковская операция, вертикальная линия, копия документа, телеграфный аппарат, принцип работы. Она хочет танцевать вальс. Мы не можем знать всё. Я люблю вас, принцесса, и хочу знать ваше имя. Кто вы? Время идёт! Вы не хотите окончить игру? »*

Сосчитайте, сколько раз вы сейчас употребили винительный падеж? Должно получиться 6.

■ *Прочтите и переведите текст, догадываясь о смысле некоторых слов. После прочтения напрягите всю свою фантазию и попробуйте составить подобный рассказ "Mia vojo" (можете пользоваться словарём).*

KIO ESTAS ESPERANTO? (aŭtoro: A.Ananjin)

Kio estas Esperanto? Mi havas grandan problemon. Mi volas scii, kio estas Esperanto? Mi ne scias. Ĉu Esperanto estas frukto? Estas ekzotikaj fruktoj: ananasoj, bananoj kaj abrikotoj. Ĉu Esperanto estas kontinento? Malgranda, miniatura kontinento inter Afriko kaj Aŭstralio? Ĉu Esperanto estas marko de vino? Ĉu Esperanto estas... En miaj scioj estas granda difekto: mi ne scias. Kaj mi volas scii!

Mi venas en filologian instituton. En granda, komforta kabineto sidas serioza, inteligenta persono

- profesoro Neznajuŝĉij-Nepomnjaŝĉij.

«Kio estas Esperanto?» — delikate interesiĝas mi.

«Hm, Esperanto estas, — kartave diras la profesoro, — fizika fenomeno, absolute abstrakta kaj logike formala.»

«Ne! Vi ne pravas! Esperanto ne estas abstrakta!» — aplombe protestas mi.

Mi venas en laboratorion de fizika-matematika instituto. En la laboratorio estas studentoj-fizikistoj. Ili eksperimentas kaj kontrolas la rezultojn de siaj eksperimentoj.

«Kio estas Esperanto?!» — agresive krias mi.

«Ni ne scias. Ni ne havas, — kvakas la studentoj. — Ni havas ekzamenojn, eksperimentojn, ekologion, estetikon... Ni ne havas Esperanton.»

Mi vidas: ili vere ne havas Esperanton, kaj mi zigzage iras for.

Mi vizitas redakcion de gazeto "Nova Epoĥo". En la redakcio caras atmosfero de labora ĥaoso: homoj, mebloj, lampoj, telefonoj, geografia karto, komputiloj, magnetofonoj kaj — paperoj, paperoj, paperoj! Mi venas al maljuna sekretario:

«Pardonu. Kio estas Esperanto?»

«Pardonu? Aspiranto? Juna homo, ni ne estas informa buroo! Ni estas serioza redakcio de serioza gazeto! Nian seriozan publikon ne interesas via kurioza aspiranto. La publikon interesas la grandioza materialo: la politiko, ekonomio, komerco kaj skandaloj.»

Mi vizitas cirkon, restoracion, psikiatrian klinikon, kinoteatron, zooparkon, universalan magazeton, telegrafon. Esperanto ne estas! Mi havas avian biletan. Nia aeroplano estas nova kaj granda. Mi volas viziti Buĥaraon. En la atmosfero estas koŝmaro: ĥaoso, ŝtormo, uragano! Nu, la piloto estas brava, li bone vidas la flugan koridoron en la atmosfero, kaj la pasaĝeroj flugas normale kaj komforte.

En Buĥarao mi vizitas Bazaron. En la bazaro estas kvaso kaj kolbaso, traktoroj kaj lokomotivoj, ananasoj, persikoj kaj tomatoj, romanoj de Breĵnev kaj ordenoj de Lenin, ĥalatoj kaj pantalonoj, vodko kaj tomata pasto, studentaj biletoj kaj francaj pasportoj, italaj liroj kaj polaj zlotoj, atomaj bomboj kaj kosmaj sputnikoj, ĉokolado kaj karamelo — ĉio, nu absolute ĉio! Ĉio krom Esperanto... La bazaro estas granda, grandioza, vere Azia Bazaro! Giganta orkestro ludas melodiojn. tri rusaj alkoholuloj skandalas kaj ĉerpas ĉampanan vinon de dika samovaro.

«Kion vi volas?» — atakas min maljuna Kaŭkaza komercisto.

«Mi volas Esperanton,» — diras mi.

«Vaj-vaj-vaj! Ne sezono, ne sezono...»

Kio estas Esperanto? Fine mi ne scias...

§18. Глагол в эсперанто не изменяется по лицам и числам, но только по временам и наклонениям. Узнать глагольную форму легко по окончаниям:

-I исходная форма	skribi писа́ть
-AS настоящее время	vi skribas вы пишете
-IS прошедшее время	ili skribis они писа́ли
-OS будущее время	ni skribos мы будем писа́ть
-U повелительное наклонение	skribu! пиши(те)!
-US условное наклонение	ŝi skribus она писа́ла бы

§19. Предлоги **KUN=С**, **SEN=БЕЗ**, **PRI=ОБ**, **PRO**, **SUR=НА**, **EL=ИЗ**.

Kafo kun sukero кофе с сахаром, muziki kun entuziasmo играть с воодушевлением, legi kun granda intereso читать с большим интересом. Mi sidis kun amikoj Я сидел с друзьями. Kun kiu vi volus veni? Kafo sen sukero кофе без сахара, labori sen problemoj, teorio sen ideoj, vazo sen rozoj. Filmo pri partizanoj, anekdoto pri Ĉapajev, La mastrino klopodis pri la gastoj Хозяйка заботилась о гостях. Pri kio vi legis en ĵurnaloj? О чем вы читали в газетах? Telefono sur tablo телефон на столе, la luno sur la ĉielo луна на небе. Vi sidos sur divano Вы будете сидеть на диване. Ni vidas oceanojn kaj kontinentojn sur geografia karto. Foriri el hejmo уйти из дома, varoj el magazeno товары из магазина, fari el metalo делать из металла. La letero venis el Francio Письмо пришло из Франции.

Предлогами можно пользоваться как приставками: sen|labora без|работный, pri|labori об|работать, sen|fina бес|конечный, sur|tabla на|стольный, el|iri вы|йти, en|iri во|йти, al|veni подойти, de|iri ото|йти, krom|nome прозвище, inter|nacia между|народный, pri|skribo о|писание, sen|el|ira без|вы|ходный, kun|labori со|трудничать.

§20. Союзы **SED=НО**, **SE=ЕСЛИ**, **KE=ЧТО**, **AŬ=ИЛИ**.

Li parolis bele, sed neinterese. Он говорил красиво, но неинтересно. Andreo laboras multe, sed malbone. Mi ne scias, sed volas scii. Se vi ne scias, demandu Если не знаете, то спроси́те. Mi ne demandus, se sciус Я не спрашивал бы, если б знал. Ĉu vi venos aŭ ne venos? Mi scias, ke vi ne venos Знаю, что вы не придете. Gazetoj informas, ke teatra trupo venos gastrolі en nian urbon Газеты сообщают, что в наш город приедет театральная труппа на гастроли. Ĉio havas siajn “se” kaj “sed”.

§21. Суффикс **-IST-** в эсперанто значит то же самое, что и в русском: “человек, имеющий какое-либо постоянное занятие, взгляды, профессию”: specialisto, marksisto, esperantisto, traktoristo, pianistino, maŝinisto, juristo, fotisto, gitaristo, muzikisto, programisto, elektristo, ĵurnalista,

kemio химия → kemiisto химик,	teknikisto,
	mekanikisto,
kuraci лечить → kuracisto врач,	turisto, kapitalisto,
instrui обучать → instruisto учитель,	politikisto, faŝisto,
maro море → maristo моряк,	policisto, milicisto,
konstrui строить → konstruisto строитель,	bibliotekistino.

§22. *Количественные числительные до десяти: 1=unu, 2=du, 3=tri, 4=kvar, 5=kvin, 6=ses, 7=sep, 8=ok, 9=naŭ, 10=dek.*

Если к ним прибавить окончание -A, то получатся порядковые числительные: unia первый, dua второй, tria третий, ... deka десятый.

Tri ursoj tri медведя, dek fingroj десять пальцев, unu krajono один карандаш. Rusia caro Petro La Unua estis granda reformisto. Петр Первый был великим реформатором.

§23. *Кроме производных наречий, оканчивающихся на -E, существуют еще наречия без окончаний (можно назвать их частицами). Вот некоторые: tre 'очень'; nur 'только, лишь'; nun 'сейчас, теперь'; eĉ 'даже'; jam 'уже'; pli 'более, больше'; anko'raŭ 'еще'; a'nkaj 'тоже, также'. Ne tre bela bildo, tre nebela bildo, pli interesa libro, ankoraŭ pli interesa filmo, malpli interesa reklamo, jam sen libroj, ankoraŭ kun ni. Du knaboj amas nur unu knabinon. La knabinon amas ne nur unu knabo. La knabinon nun amas ne unu knabo, sed eĉ du. Andreo amas ŝin, kaj ankaŭ Petro ŝin tre amas. Ne nur Andreo, sed ankaŭ Petro.*

§24. *Кроме прибавления приставок и суффиксов есть и другой очень продуктивный способ словообразования — словосложение:*

elektro + samovaro = elektrosamovaro; foto + portreto = fotoportreto;

bona + koro = bonkora добро|сердечный, добрый; bon|voli соблаго|волить; ĉio|pova

все|могущий, sci|povi уметь, ver|dire по правде говоря; ver|ŝajne вероятно; fer|vojo железная

дорога; staci|domo вокзал; patro|lando отечество; ĉef|urbo столица; kvin|etaĝa пятиэтажный;

pli|multo большинство; famili|nomo фамилия; vid|punkto точка зрения; fingro|figuro кукиш;

fin|fine в конце концов,наконец-то.

§25. *Местоимения: ALIA другой; SAMA тот же (самый); TIU тот, этот; TIO то,это; ĈIU каждый; ĈIUJ все; IO что-то,что-нибудь; KIU который; KIUJ которые. Словосочетание UNU LA ALIAN означает "друг друга".*

Kiun pupon vi prenos: tiun aŭ alian? Nia filino ne volas ludi kun la sama pupo, sed ŝi volas alian, pli belan. Ankoraŭ ne ĉiuj kun|venis. Ankoraŭ ne venis du homoj, kiu|jn ni atendos. Ni atendos tiu|jn homojn, kiuj ankoraŭ ne venis. Ĉiu nia paŝo estas malfacila, ĉiu|paŝe ni renkontas io|n strangan. Ĉiu el ni lernas internacian lingvon. Tio estas lingvo, kiu nian vivon povos fari pli interesa. Ĉu tiu lingvo estas simpla kaj facila? Anna kaj Miĥaelo amas unu la alian. Ili helpas unu al la alia. Ili enuas unu sen la alia.

BONKORA KURACISTO (N.Neĉajev)

En la militaj jaroj mi ankoraŭ estis infano. Mi loĝis en Belorusio. Apud nia vilaĝo staris bataliono el Germanio. Verdire, mi malbone memoras miajn infanajn jarojn, sed mi bone memoras la Bonkoran Kuraciston.

Estis malsato kaj epidemio. Pli multo el nia vilaĝo jam mortis. Vivon de nia familio savis kuracisto de la germana bataliono. Li kuracis nin kaj portis al ni manĝi. Li ne komprenis la rusan lingvon, kaj ankaŭ ni ne komprenis la germanan. Ni dankus la kuraciston, sed ne povis donaci al li ion utilan. La kuracisto riskis, ĉar la medikamentoj estis nur al germanaj soldatoj. Li riskis ankaŭ ĉar partizanoj povus kapti kaj mortpafi lin. Li tre riskis, sed li kuraĝe savis nin.

Pasis jam jaroj. Ni volis trovi la Bonkoran Kuraciston kaj danki lin, sed ni ne konis eĉ nomon lian. Kie li loĝas? Ĉu li estas nun viva? Ni ne scias. Sed memore pri lia bono mi komprenis, ke mi povos danki lin. Certe, li estus ĝoja, ke mi faros lian bonon al aliaj homoj. Nun ankaŭ mi estas kuracisto, nun ankaŭ mi kuracas homojn. Nun ankaŭ mi havas la saman humanan profesion.

■ *Пользуясь словарём, напишите сочинение о знакомом вам хорошем человеке. В сочинении употребите все формы глагола.*

§26. *Обычно при повелительном наклонении (-U) пропускается местоимение vi:* Venu Приходи(те); Ne parolu laŭte Не говорите громко; Faru ĉion bone Сделайте всё хорошо; Diru vian nomon Скажите ваше имя; Ne danku min Не благодарите меня; Estu preta Будь готов; Pardonu Простите; Pardonu? что вы сказали?

Но "повеление" может относиться не только ко второму лицу: Kantu ni ĥore Давайте споем хором; Ludu ni Давайте поиграем; Nu, mi iru Ну, я пошел; Andreo ne fantaziu Пусть Андрей не воображает; Ĉio estu bona Пусть всё будет хорошо; Ĉu mi faru? Сделаю, что ли? Мне что ль делать?; Vivu Esperanto! Да здравствует!

*Вежливая просьба оформляется словом **BONVOLU** 'пожалуйста', которое сочетается со смысловым глаголом на -I:* Bonvolu doni persikon Дайте, пожалуйста, персик; Bonvolu pardonu min Извините меня, пожалуйста; Bonvolu ne kritiki lin Не ругайте его, пожалуйста.

§27. *Не вредно знать и другие вежливые слова и обиходные словосочетания:* Saluton! Здравствуй(те)! Привет!; Bonan tagon! Добрый день!; Bonan matenon! Доброе утро!; Bonan vesperon! Добрый вечер!; Bonan nokton! Доброй ночи!; Bonan apetiton! Приятного аппетита!; Grandan dankon! Большое спасибо!; Unu momenton Минуточку; Ĝis revido! До свидания!

§28. *Суффикс -iĝ- означает "начать, сделаться, стать таким-то":* sidiĝi садиться (начать сидеть); edziĝi жениться (стать мужем); blankiĝi побелеть (стать белым); (far)iĝi стать;

Этот суффикс образует непереходные глаголы (т.е. не сочетающиеся с вин.падежом), что часто соответствует русской частице "-СЯ": interesiĝi интересоваться; finiĝi кончиться; komenciĝi начинаться; okupiĝi заниматься; renkontiĝi встретиться; troviĝi находиться; en|am|iĝi в|любить|ся; maljuniĝi состариться; naskiĝi родиться; turniĝi вращаться; ŝanĝiĝi измениться.

§29. Суффикс **-ANT-** принадлежит причастиям настоящего времени действительного залога:

lernANTa учАЩийся,	komencANTa начинаЮщий,	ludANTa играЮщий,
lernante учась,	komencante начиная,	ludante играя,
lernanto ученик,	komencanto новичок,	ludanto игрок.

Название языка произошло от псевдонима Л.Заменгофа "doktoro Esperanto", то есть "доктор Надеющийся".

§30. Предлог **PER** соответствует русскому творительному падежу в значении "орудием действия", "посредством чего-либо": manĝi per kulero есть ложкой; vidi per siaj okuloj видеть своими глазами; multe diri per malmultaj vortoj много сказать немногими словами; kalkuli per fingroj считать на пальцах; veturi per tramo ехать на трамвае.

§31* Предлог **DA** ставится после существительных и наречий, означающих меру или количество; переводится на русский родительным падежом: telero da supo тарелка супа; taso da teo чашка чая; multe da neĝo много снега; sufiĉe da mono достаточно денег; kilogramo da kolbaso; Kiom da gastoj venos al ni? Сколько гостей к нам придет? Ĉu ni havas sufiĉe da seĝoj al ili? Хватит ли им стульев?

§32. Суффикс **-ET-** означает уменьшение или ослабление: dometo домик; blanketa беловатый; seĝeto стульчик; pordeto дверца; pluvo дождь → pluveti накрапывать; ridi смеяться → rideti улыбаться

§33. Суффикс **-EG-** означает увеличение или усиление: domego домище; pordego ворота; ridegi хохотать; pluvego ливень; grandega громадный; bonega отличный; belega прекрасный.

§34* Отрицательные местоимения и наречия: **nenio** 'ничто'; **neniu** 'никто'; **nenia** 'никакой'; **neniom** 'нисколько'; **nenies** 'ничей'; **nenie** 'нигде'; **neniam** 'никогда'; **neniel** 'никак'. В эсперантской фразе достаточно только одного отрицания, хотя по-русски обычно ставятся два: neniam legis никогда не читал; jam nenio restis уже ничего не осталось; nenion trovis ничего не нашел; nenie estis нигде не был; kun neniu renkontiĝis ни с кем не встретился; neniom lasiĝis нисколько не устал. Lerni neniam estas malfrue Учиться никогда не поздно. Neniam aĉetu tion, kion vi ne bezonas. Neniam bedaŭru, ke vi tro malmulte manĝis. Ne mal|trankvil|igu pri malbonoj, kiuj neniam okazos.

§35. Числительные больше десяти образуются словосложением.

11 dek unu, 12 dek du, 13 dek tri, 14 dek kvar... 19 dek naŭ;
20 dudek, 30 tridek, 40 kvardek, 50 kvindek... 90 neŭdek;
21 dudek unu, 25 dudek kvin, 38 tridek ok, 76 sepdek ses;
100 cent, 200 ducent, 307 tricent sep, 582 kvincent okdek du;
1000 mil, 4000 kvarmil, 1887 mil okcent okdek sep;
La mil-naŭcent-naŭdek-kvara jaro = 1994й год.

La dudeka jarcento = XX век. La tridek-unua de oktobro = 31-ое октября.

§36. Приставка **RE-** означает повтор или возврат: redoni вернуть, reveni вернуться, refari переделать, relegi перечитать, respregulo отражение, rememori вспомнить, revendi перепродать.

§37. Окончание **-N** после наречий означает направление: kie где → kien куда; dekstre справа → dekstren направо; gee опять → geen назад; hejme до'ма → hejmen домой; supre вверх → supren вверх; nenien никуда; tien туда; ien куда-то, куда-нибудь.

§38. Частица **ĈI** означает близость: tiu тот → ĉi tiu, tiu ĉi этот; tio то → ĉi tio, tio ĉi это; tie там → ĉi tie, tie ĉi здесь, тут; ĉi-vespere сегодня вечером; ĉi-dimanĉe в это воскресенье; ĉi-jare в этом году.

§39. *Междометия: fi! тьфу!; ve! увы!; ho! о!; hura! ура!; ha-lo! алло!*

■ MALFELIĈA KOMERCISTO

Juna homo, kiu ne havis laboron en sia urbo, veturis al Londono kaj petis sian riĉan onklon pri helpo. La onklo donis al li kelke da ĉapoj kaj konsilis al li stari sur strato kaj vendi ilin. Ĝoja, ke nun li povos kelke perlabori, la juna homo prenis la ĉapojn, iris kun ili al homplena strato kaj stariĝis en oportuna anguleto. Vespere li revenis al la onklo, kaj tiu demandis:

«Nu, ĉu vi multe vendis?»

«Ha, neniom, — malgaje respondis la juna homo. — Eĉ unu ĉapeton mi ne vendis!»

«Kial? Ĉu vi neniun petis aĉeti? Kion vi faris dum la tuta tago jam?»

«Mi kaŝis la ĉapojn en kesto, ĉar pluvo povus difekti ilin. Sed dum la tuta tempo mi ne havis ŝancon reklami al iu la varojn, ĉar ĉiuj preterirantoj jam havis ĉapojn sur la kapoj.»

ANEKDOTOJ

«Petro, diru al mi unu mineralon.» — «Akvo.» — «Sed Petro, la akvo ne estas mineralo.» — «Mi pensis pri mineralakvo»

«En kio estas multe da vitaminoj?» — «En apoteko.»

«Petro, mi tion ne komprenas! Via fratino diris, ke ŝi havas du fratojn. Sed vi diris, ke vi havas nur unu. Finfine, kiom da fratoj vi havas?»

«Kion vi faras, Karlo?» — «Nenion.» — «Kaj vi, Petro?» — «Mi helpas al li.»

«Kio estas la unua litero de la Esperanta alfabeto?» — «La unua litero estas A.» — «Bone! Kaj kio sekvas post ĝi?» — «Post ĝi sekvas ĉiuj aliaj literoj.»

«Mia amiko diris, ke vi jam mortis.» — «Sed vi vidas, ke mi vivas, ĉu?» — «Sed mi kredas al mia amiko, li neniam trompas min.»

«Saluton, Karlo! Vi tre ŝanĝiĝis! Vi dikiĝis, viaj haroj griziĝis...» — «Pardonu, sed mi ne estas Karlo. Mi estas Paŭlo.» — «Ho! Ĉu ankaŭ via nomo ŝanĝiĝis?»

«Ha-lo! Ĉu estas vi?» — «Jes, estas mi. Bonvolu!» — «Mi volas demandi: ĉu vi volas esti mia edzino?» — «Jes, mi volas. Sed kiu al mi telefonas?»

Trajno iras tra tunelo, en la kupeoj estas mallume. Infaneto sidas apud la patrino kaj timas. La tunelo estas longa. Post dek minutoj la trajno eliras el la tunelo, kaj en la kupeoj ree estas hele. La infano trankviliĝas kaj demandas la patrino: «Patrino, ĉu jam estas morgaŭ?»

§40. *LA TABEL-VORTOJ ТАБЛИЧНЫЕ СЛОВА. Рассмотрите и изучите эту таблицу. Некоторые из этих 50 слов вам уже знакомы. Зубрить все слова не придётся, если вы поймёте принцип их построения.*

вопросительные и относительные	указательные	обобщительные	неопределённые	отрицательные
kiu(n) что	tio(n) (э)то	ĉiu(n) всё	io(n) что-то, -нибудь	nenio(n) ничто
kiu(n) кто, который	tiu(n) (э)тот	ĉiu(n) каждый	iu(jn) кто-то, -нибудь	neniu(jn) никто
kiuj(n) которые	tiuj(n) (э)ти	ĉiuj(n) все	iu(jn) некоторые	
kia(jn) какой	tia(jn) такой	ĉia(jn) всякий	ia(jn) какой-то	nenia(jn) никакой
kies чей	ties того	ĉies общий	ies чей-то	nenies ничей
kiom сколько	tiom столько	ĉiom целиком	iom несколько	neniom нисколько
kie где kien куда	tie там tien туда	ĉie везде ĉien...	ie где-то, -нибудь ien куда-то, -нибудь	nenie нигде nenien никуда
kiam когда	tiam тогда	ĉiam всегда	iam когда-то, -нибудь	neniam никогда
kiel как	tiel так	ĉiel всяко	iel как-то, -нибудь	neniel никак
kial почему, зачем	tial поэтому	ĉial по кочану	ial почему-то, зачем-то	nenial беспричинно, низачем

вопрос	K-	-O(n) предметность
указание	T-	-U(jn)
обобщение	Ĉ-	индивидуальность
неопределённость	--	-A(jn) качество
		-ES принадлежность
	i	-OM количество
		-E(N) место (направление)
отрицание	NEN-	-AM время
		-EL способ
		-AL причина, цель

Разумеется, возможны производные слова, например: tiea тамошний, ĉi-tiea здешний, ĉiama вечный, kialo причина, kiota? который по счёту?, iomete немножко, de kie? откуда?

§41. Глаголы **AMI** и **ŜATI** на русский переводятся одинаково: "ЛЮБИТЬ".

Но употребляются они по-разному в зависимости от отношения к предмету:

AMI - любить нежно, душевно: sian patrinon, sian infanon, la amikojn, la dion, la patrolandon, la solan karan homon.

ŜATI - ценить, любить по обыкновению: filmojn, librojn, dormi, manĝi, anekdotojn, matematikon, promenojn, ĉokoladon.

Поэтическое слово «**amoro**» означает эротическую любовь-действие.

Слово «*amatoro*» означает “любитель, непрофессионал”.

Слово «*ŝatanto*» означает “любитель, ценитель”.

Слово «*plaĉi*» означает “нравится”.

Ĉu vi amas monon aŭ vi ŝatas ĝin? Ĉu vi amas la naturon? Kiun vi amas? Kion vi amas? Kion vi ŝatas? Pardonu mian familiaran demandon, ĉu vi ŝatas amori? En|am|ĝi в|люб|иться. Kies muziko plaĉas al vi?

§42. «Говорят, что кур доят» — Собственно, кто говорит? Кто доит? Поговорка об этом умалчивает... В подобных случаях в эсперанто на месте сказуемого ставится неопределённо-личное местоимение **ONI**:

Oni diris al mi, ke vi ne venos. Мне сказали, что вы не придёте. Oni vidis lin en teatro. Его видели в театре. La bonon kaj malbonon oni ne forgesas. Добро и зло не забывают. Baldaŭ oni povos ĝiposi Скоро можно будет отдохнуть. Oni ne povas esti feliĉa ĉiam. Oni ne povas deziri tion, kion oni ne konas. Oni|diroj слухи.

§43. **TUTA=ВЕСЬ, ЦЕЛЫЙ TUTE=СОВСЕМ, ПОЛНОСТЬЮ ENTUTE=ВООБЩЕ**

Mi tute ne komprenas tion. Mi ne tute komprenas tion. Memori dum la tuta vivo Помнить всю жизнь. Legi tutan libron прочитать всю книгу, legi ĉiun libron читать каждую книгу, legi ĉiujn librojn читать все книги, legi ĉiajn librojn читать всякие книги, entute ne legi вообще не читать, legi tute nenion совсем ничего не читать, legi nenion tutan ничего не читать целиком(до конца). Unu tuto одно целое.

§44. Предлог **POR** выражает идею назначения, цели и переводится на русский предлогами и союзами “для”, “ради”, “за”, “чтобы”, “на(срок)” и др.: Por bonaj aktoroj ne estas malbonaj roloj. La tempo laboras por ni. Kio necesas por dometo, necesas ankaŭ por domego. Por bono oni pagas per bono. Por havi amikojn, estu amiko! Ni manĝas por vivi, sed ni vivas ne por manĝi. Pri|pensi ĉiujn "por" kaj "kontraŭ". Voĉ|doni por kandidato. Iri por akvo идти за водой; por tri tagoj на три дня; por ĉiam навсегда.

Предлог **PRO** означает “ИЗ-ЗА”, “ПО ПРИЧИНЕ”: Pro ŝtormo mi restos hejme. Ŝi ĝojas pro lia letero. Mi multe dankas vin pro via helpo. Plori pro doloro; ridi pro anekdoto.

§45. Предлог **ANTAŬ** можно переводить “ПЕРЕД” или “ТОМУ НАЗАД”:

Antaŭ nia domo kreskas arboj. Ni konatiĝis antaŭ du jaroj.

Предлог **POST** можно переводить “ПОСЛЕ”, “ВСЛЕД ЗА” или “ЧЕРЕЗ”:

Post ni kuras iu. Ni renkontiĝos post du semajnoj. “Post tio” ne signifas “pro tio”. Unu post alia друг за другом. Iom post iom мало-помалу, постепенно. Mal|antaŭ domo позади дома.

§46. При сравнениях обычно пользуются словами: **PLI...OL** БОЛЕЕ...ЧЕМ, **SAMA KIEL** ТАКОЙ ЖЕ КАК И; **ALIA OL** НЕ ТАКОЙ КАК; **EGALAJ** РАВНЫЕ; **SIMILA AL** ПОХОЖИЙ НА; **JU...DES** ЧЕМ...ТЕМ; **PLEJ** НАИБОЛЕЕ; **MALPLEJ** НАИМЕНЕЕ. Имейте в виду, что наречия **(MAL)PLI** и **(MAL)PLEJ** на русский часто переводятся сравнительной и превосходной степенями прилагательных и наречий (хороший < лучшие < наилучший).

La hodiaŭa ovo estas pli bona ol morgaŭa koko. Pli feliĉa estas donanto ol ricevanto. Ju pli da aĉetantoj, des pli alta prezo. Ju pli mi lernas, des pli klare mi vidas, kiom ankoraŭ mi devas lerni. Ju pli frue, des pli bone. La homo estas des pli feliĉa, ju malpli da bezonoj li havas. Pli gravas amiko ol mona fabriko. Eĉ la plej longa tago havas la finon. Estas nenio pli malsaĝa ol la deziro ĉiam esti la plej saĝa. La plej feliĉa virino estas tiu, kiun amas ŝia edzo. La tempo estas la plej bona kuracisto. Inter du malbonoj oni elektas la malplej grandan. Vi restas sama kiel estis antaŭ dek jaroj. Ili estis kiel du fratoj similaj kaj egalaj unu al la alia.

§47* Суффикс **-IG-** означает "сделать каким-либо, чем-либо, заставить, обусловить": aktivⁱigi активизировать, interesⁱigi заинтересовать, dormi спать → dormigi усыпить, varma теплый → varmigi греть, plena полный → pleniĝi наполнить, boli кипеть → boligi кипятить, rapida быстрый → rapidigi торопить, konatigi познакомить, restigi оставить, ridi смеяться → ridigi смешить, ĝusta точный → ĝustigi уточнить. Malproksima fajro ne varmigas. Ne la jaroj maljunigas, sed la vivo.

Заметьте, что глаголы с этим суффиксом обязательно переходные, т.е. при них возможно прямое дополнение с окончанием **-N**. La ĝojo kaj rido longigas la vivon.

§48. Суффикс **-UL-** означает человека с каким-либо качеством, чем-либо наделённого: junulo юноша, junulino девушка, maljunulo старик, milionulo миллионер, belulino красавица, fiulo мерзавец, strangulo чудак. Riĉuloj ne konas amikojn, malsanuloj ne konas feliĉon. Saĝulo ŝatas lerni, stultulo ŝatas instrui.

§49. Суффикс **-AĴ-** образует слова, означающие предмет (иногда поступок) с таким-то признаком, свойством, предмет действия: aĉetaĵo покупка; manĝaĵo еда, блюдо; trinkaĵo напиток; skribaĵo надпись, записка; ovaĵo яичница; feraĵo железка; novaĵo новость; diraĵo высказывание; herogaĵo подвиг; restaĵo остаток.

§50. Суффикс **-AD-** означает длительное или многократное действие: kanto песня → kantado пение; salto прыжок → saltado прыгание; paŝi шагнуть → paŝadi шагать; resti остаться → restadi пребывать; fiŝado рыбалка. Ripetado estas bona lernado.

§51. Приставка **ЕК-** означает мгновенность или начало действия: krii крик → ekkrii вскрик; ekⁱigi пойти; ekⁱkanti запеть; ekⁱrigardi взлянуть; ekⁱvidi увидеть; ekⁱami полюбить.

■ *Traduku en Esperanton kelke da ANEKDOTOJ.*

«Amikego, kial vi estas nervoza?» — «Hieraŭ oni donacis al mi belan apudliton lampon por legi antaŭ dormo.» — «Pro tio oni ne nervozas.» — «Jes. Sed mi tute ne scias, kian libron mi aĉetu por legi en lito.»

«Kial oni arestis vin?» — «Pro envio. Mi scipovas fari pli belan monon ol povas produkti la monfabriko.»

Profesoro: «Kiom da tiu medikamento vi donus al la paciento?»

Studento: «Nur ses gramojn, sinjoro profesoro.»

Post unu horo la studento revenas: «Pardonu, sinjoro profesoro, mi volas ĝustigi. Ses gramoj estas tro granda dozo.»

Profesoro: «Ĝustigi! Ve, via paciento jam mortis antaŭ tridek minutoj.»

Post fiaska reekzameno studento rakontas al sia patro: «Tio devis okazi, tion volis la fortune.

La samaj ekzamenantoj en la sama ĉambro sidis, eĉ la demandoj estis samaj!»

En magazeno vendisto reklamas: «Tiu ĉi genia komputilo faros kvindek procentojn da via laboro!»

Aĉetanto: «Grandioze! Mi tuj aĉetos du tiajn aparatojn!»

Amikino: «Kion vi portas en tiu medaliono?»

Alia amikino: «Ho, harojn de mia edzo.»

La unua: «Sed li ankoraŭ vivas!»

La alia: «Certe, sed la harojn li jam ne havas.»

«Mi ree edziniĝos post du semajnoj. Kaj ekmiru: kun mia iama edzo!» — «Do, li grave ŝanĝis sian konduton?» — «Jes. Li fariĝis direktoro.»

«Kara filino mia! Se vi volas edziniĝi, ĉu vere kun tiu studento?» — «Tio estas nia afero,

patro.» — «Kaj kie vi loĝos?» — «Ankaŭ tio estas nia afero.» — «Kaj de kie vi havos

monon?» — «Tio estas jam via afero, patro.»

Astrologo: «Baldaŭ nova viro venos en vian vivon, sinjorino!»

Virino: «Feliĉege! Kaj kia li estos?»

Astrologo: «Blonda, gaja kaj tre juna. Kaj li pezos tri kilogramojn.»

«Patrino, kion signifas vorto "erotiko"?» — «Kiel mi povus scii tion, filineto! Kiam oni havas tiom da infanoj kiel mi, tiam ne sufiĉas la tempo por lerni novajn vortojn.»

Edzino: «Pli bone, pli bone lavu viajn vestojn. Neniu kritiku min iam, ke mi ne scipovus lavi.»

«Kial viaj manoj estas tiom malpuraj, Petro?» — «Mi lavis la vizaĝon, patrino.»

«Ĉu via edzino purigas vian kostumon?» — «Ne la tutan, sed nur la poŝojn.»

§52* *Возвратные местоимения SIA=СВОЙ и SIN=СЕБЯ применимы только к третьему лицу (он, она, оно, они):*

mi lavas mian vizaĝon = я мою своё лицо,

vi vidas vin en spegulo = вы видите себя в зеркале,

li mem vestas sin = он сам одевает^{ся}, (Andreo vestas sin),

Andreo vestas lin = Андрей одевает его (*например, сына*)

Maria kombas siajn harojn = Мария причесывает свои волосы,

Maria kombas ŝiajn harojn = Мария причесывает ее волосы (*напр., дочери*).

Ili amas sin = Они любят себя. Ili amas unu la alian (друг друга).

Eksciuj vin mem! Познай самого себя! Ĉiu por si estas la plej kara.

Tie ĉi oni povas sin senti kiel ĉe si hejme.

■* *Головоломка. Вот несколько эсперантских слов с переводами:*

dekstre справа, pravi быть правым, gajti иметь право, vero правда, justa справедливый, regulo правило, korekti исправить, regi править, direkti направить. *Как видите, во всех русских словах есть один общий корень "прав", но смысл слов разный. Теперь попробуйте, руководствуясь здравым смыслом (а не буквально!), перевести на эсперанто и не*

Неправдолюбивый правитель оправдывался перед *запутаться:*

бесправным праведником: «Вы правы, я не имел

права править несправедливо и наделять правами

"правых" против всяких правил. Но это —

правильное направление.» — «О правитель! у

■ Mal-malsanulo ĉe doktoro.

Kiam mi venis en la klinikon de fama* kuracisto D., la

antaŭĉambro jam estis plenplena. Malsanuloj atendis sian vicon. Virinoj, viroj kaj infanoj eniris kaj eliris unu post alia. Mi atendadis preskaŭ du horojn, kiam finfine venis mia vico. Mi frapetis la pordon kaj envenis en la kabineton.

«Sinjoro doktoro...» — komencis mi, sed la kuracisto tuj ĉesigis mian frazon:

«Bonvolu senvestiĝi!»

«Sed mi...»

«Kio? Ĉu vi konfuziĝas? Mi ne havas tempon. Bonvolu senvestiĝi!» — ripetis la kuracisto per kontraŭdisputa voĉo. Kion fari? Mi komencis senvestiĝi: mi demetis mian jakon*, mian kravaton*, mian ĉemizon* kaj pensante, ke tio jam sufiĉus, mi ekstaris antaŭ lin.

«Demetu ankaŭ la ŝuojn kaj pantalonon.»

Post kelkaj minutoj li komencis ekzameni min:

«Malfermu la buŝon! Viaj dentoj estas tute flavaj. Ĉu vi multe fumas?»

«Absolute ne. Mi neniam fumis.»

«Via nazo estas ruĝa. Ĉu vi ŝatas alkoholon?»

«Ne, sinjoro doktoro, mi trinkas nur akvon, lakton, teon kaj kafon. Alkoholaĵojn mi neniam trinkas.»

«Ĉu doloras via kapo aŭ ventro? Ĉu vi havas bonan apetiton?»

«Nenio doloras ĉe mi, mi havas bonegan apetiton kaj normalan temperaturon. Mia koro batadas, kiel horloĝo tiktakas. Mi bone vidas, bone aŭdas kaj bonege dormas. Mi estas absolute sana!!!»

«Sed, se vi estas sana, kial vizitas kuraciston?»

«Sinjoro doktoro! Ĥieraŭ mi revenis el Parizo. Via kolego profesoro N. petis min enmanĝigi al vi ĉi tiun leteron kun salutoj kaj bondeziroj. Ĉu mi povas nun vesti min?»

§53. Суффикс **-EJ-** означает "помещение": bani купаться → banejo баня, manĝejo столовая, ofico чин,должность → oficejo офис, lernejo школа, dormejo спальня, kafejo кафе, malsanulejo больница, forĝi ковать → forĝejo кузница, metio ремесло → metiejo мастерская, sceno сцена (часть спектакля) → scenejo сцена (помост), pesesejo туалет.

§54. Суффикс **-IL-** означает "инструмент, приспособление, средство": tranĉi резать →

tranĉilo нож, tondilo ножницы, segilo пила, hakilo топор, gladilo утюг, plugilo плуг, skribilo ручка, ĉerpilo черпак, ŝaltilo выключатель, ŝlosilo ключ, kuracilo лекарство, dormigilo снотворное, razilo бритва, pesilo весы, komputilo компьютер, televidilo телевизор. Post morto kuracilo jam estas sen utilo. Nova balailo bone balaas.

§55. Суффикс **-ES-** означает "свойство, качество, состояние": stabileco стабильность, povoco новизна, bonkoreco доброта, amikoco дружба, najbareco соседство, unuoco единство, fratesco братство, egaleco равенство, beleco красота, simpleco простота, respondeco ответственность.

§56. Суффикс **-AR-** означает "совокупность, совместность": homaro человечество, vortaro словарь, arbaro лес, tendaro лагерь, junularo молодежь, ĉevalaro табун, ŝiparo флот, gazetaro периодика, klavaro клавиатура, aparataro аппаратура, registaro правительство. Inter arboj sidas, la arbaron ne vidas.

§57. Приставка **GE-** означает "обоего пола": patro + patrino → gepatroj родители, edzo + edzino → geedzoj супруги, geedzeco брак, gesinjoroj дамы и господа, gefratoj, geknaboj, geamikoj... Если принадлежность к разным полам несущественна, то эту приставку можно не употреблять: (ge)studentoj, (ge)najbaroj.

§58. Приставка **DIS-** соответствует русской приставке "раз-" и означает *разъединение*: disdoni раздать, disvendi распродать, diskuri разбежаться(в разные стороны), disiri разойтись, disŝiri разорвать, disfali распасться.

§59. Суффикс **-AĈ-** означает "противный, гадкий, мерзкий": libraĉo книжонка, hundaĉo шавка, ĉevalaĉo кляча, vizaĝaĉo харя, rigardaĉi глазеть, ridaĉi гоготать, virinaĉo баба.

§60. *Между прочим, любая приставка или суффикс уже сами по себе являются корнями слов, поэтому от них возможны производные:* kune вместе, igi заставить, eta маленький, etulo малыш, ulo человек, aĵo вещь, eĵo помещение, ilo инструмент, eсо свойство, ege очень, eligi извлечь, regi посредничать, peranто посредник, ena внутренний, male наоборот, gee опять, geen назад, antaŭe прежде, впереди, antaŭen вперед, malantaŭe позади, poste потом, senigi лишить, aliĝi примкнуть, присоединиться, apuda ближний, dise врозь, disigi разлучить, aĉaĵo дрянь, aĉega ужасный.

§61. *Предлог LAŬ означает "по, в соответствии с":* laŭ reguloj de la gramatiko по правилам грамматики; laŭ mia opinio по моему мнению; laŭ la sama vojo по тому же самому пути; sidi laŭ turka maniero сидеть по-турецки; scii laŭ sperto знать по опыту; laŭlonge вдоль.

§62. *Предлог TRA означает "через, сквозь":* vidi tra muro видеть сквозь стену, ĵeti tra fenestro бросить через окно, tra la mondo по свету, tra la lando по стране, tra dentoj сквозь зубы; trobati пробить (насквозь), travivi прожить, пережить, tranokti переночевать. Tra unu orelo eniras, tra la alia eliras. La lernolibrojn oni ne tralegu, sed tralernu!

§63. *Предлог SUB означает "под":* kuŝi sub lito лежать под кроватью, sidi sub arbo сидеть под деревом, meti sub la kapo положитъ под голову; subtera подземный, subigi подчинить, subrigardi подсмотреть, subaĉeti подкупить, subskribo подпись, subkompreni подразумевать, subteni поддерживать. Kiu subaŭskultas tra la pordo, aŭdas ankaŭ tion, kion li ne volus aŭdi.

§64. *Предлог SUPER означает "над, сверх":* Super tablo pendas lampo Над столом висит лампа. Labori super projekto работать над проектом, La suno super karoj солнце над головами; supernatura сверхъестественный, superhomo сверхчеловек, superĵaro високосный год, superi превзойти. La ĉapetoj super literoj faras teknikajn problemojn por eldonistoj.

§65. *Предлог TRANS означает "за, по ту сторону":* trans rivero за рекой, trans fenestro за окном, iri trans la straton перейти через улицу, loĝi trans maroj kaj montoj, flugi trans marojn kaj montojn; transdoni передать, transformi превратить. Ni transiru al la afero!

§66. *Отрицательный союз NEK 'ни':* nek fiŝo, nek viando ни рыба, ни мясо; nek tien, nek reen ни туда, ни сюда; Li ne scias tion, nek volas scii Он не знает этого и не хочет знать. *Это слово всегда употребляется в паре с другим отрицательным словом. Русское словосочетание "ни одного" должно переводиться "eĉ unu ne":* Havi multe da amikoj signifas eĉ unu amikon ne havi. Nek ĝojo, nek malĝojo estas senfinaj.

§67. *Частица AJN 'бы ни (было)' сочетается с табличными словами:* kiu ajn = кто бы то ни был, ĉiam ajn = когда угодно; Ne staru ie ajn (vin vundos io ajn) Не стой где попало (еще попадет). ajna всякий,любой; ajne безразлично, всё равно.

§68. *Наречие PLU 'далее,продолжая', NE PLU 'больше не'*: Ni iru plu Пойдёмте дальше; post ripozo plu labori после отдыха дальше работать; ĝis tie sed ne plu дотуда но не дальше; kaj tiel plu и так далее; Mi ne plu sportas Я больше не занимаюсь спортом (раньше занимался, а сейчас нет); Mi plu ne sportas Я продолжаю не заниматься спортом; Neniam plu ripozo fii-vortaĉojn!

■ VOLO DE BIRDOJ

Birdoj estas bonaj amikoj de la homoj. Ili havas belan plumaron kaj agrablan voĉon. Kiam mi estis infano, mi ofte petis la patron kapti birdon por mi. Birdoj saltadis kaj kriadis en kaĝo, kaj mi pensis, ke ili kantas pro ĝojo. Sed ofte okazis, ke la birdoj mortis post kelkaj tagoj. Foje mia kaĝo enhavis novan mal|liber|ulon. Ĝi nek trinkis, nek manĝis, nek kantis. Mi demandis la avon, kial mal|gaj|igis la birdeto, kaj la avo rakontis al mi historion:

Antaŭ mil jaroj en nia lando vivis riĉa komercisto, kiu tre ŝatis aŭskulti birdojn, kaj ĉie en lia domo pendis kaĝoj. Inter liaj birdoj la plej kara estis papago, kiu povis ne nur paroli, sed eĉ parkere dir|adi poemojn. Se venis gasto, la papago diris "saluton" kaj citis poemon; se la gasto volis foriri, ĝi diris "ĝis revido". La komercisto tre amis la papagon kaj ĉiutage instruis al ĝi novajn poemojn. Iutage oni subite arestis la komerciston mal|juste kaj metis lin en karceron. Pasis kvar longaj monatoj, kiam la afero finfine re|just|igis, kaj oni liberigis la komerciston. Li revenis hejmen kaj komencis plor|ante rakonti al la papago pri sia malfeliĉo. La birdo aŭskultis kaj poste respondis: «Vi tiom ploras, ĉar vi restadis en la mal|liber|ejo nur kelkajn monatojn. Sed ĉu vi iam ajn pensis, ke mi travivis sen libereco en via kaĝo jam multajn jarojn?» La vortoj de la papago kor|tuŝis la komerciston. Li komprenis, ke la birdoj volas la liberecon same kiel la homoj. Tial li decidis korektisian eraron kaj malfermis la pordetojn de ĉiuj kaĝoj en la domo. Ĉiuj birdoj ekkantis kaj disflugis. Ankaŭ la papago ekflugis super la mastro, diris "dankon" kaj forflugis tra fenestro malproksimen.

Mi aŭskultis atente la avon ĝis la fino kaj malfermis la kaĝon, liber|ig|ante mian malgajan birdeton. Neniam poste mi petis la patron kapti por mi birdon.

Nun mia fileto jam estas en sci|vola aĝo. Li petadis min kapti por li birdon, kaj mi rakontis al li la historion de mia avo. Mia fileto komprenis kaj|jes|is kaj ne plu petas min pri birdoj.

■ *Сочинение о вашем (не)любимом животном.*

§69. *БЕЗЛИЧНЫЕ ГЛАГОЛЫ употребляются без подлежащего, ими обычно обозначаются явления природы или отношение к происходящему*: Pluvas Идет дождь. Neĝis Шел снег. Mateniĝas Светает,настает утро. Nodiaŭ sunos Сегодня будет солнечно. Estos varmege Будет жарко. Al mi ŝajnas ke Мне кажется что... Estus bone se Было б хорошо если... Pri kio temas? О чем идет речь?

§70. *Суффикс -EVL- означает "возможный для..."*: manĝebla съедобный (т.е. которого можно съесть), komprenebla понятный (возможный для понимания), nekredebla невероятный (во что нельзя поверить), portebla переносной, portativный, neelĉerpebla неисчерпаемый, nepriskribebla неопишувый, solvebla kafo растворимый кофе. Tio ne eblas! Это невозможно! (ĉar tio eblas neniam) Memkompreneble! Само собой разумеется! Kiel eble plej frue Как можно скорее. Ne eblas ĉiam esti heroo, sed ĉiam eblas resti homo.(Гёте)

§71. *Суффикс -ID- означает "потомок, детёныш"*: hundido щенок, katido котёнок, ĉevalido жеребёнок, kokido цыплёнок, bovido телёнок, negrido негритенок, carido царевич, tigrido тигренок. Ne el ĉiu ovo eliras kokido.

§72. *Приставка MIS- означает "ошибочность,оплошность"*: miskalkuli обсчитаться, misskribo описка, mispraŝi оступиться, miskompreno недоразумение, mise-dise кое-как,тяп-ляп.

■ *fabelo*

KURACILO.

Antaŭ multaj jaroj estis reĝo, kiu havis malsanan filon. La junulo suferis pro astmo kaj malforta koro kaj preskaŭ ĉiam kuŝis en sia lito. La kort|egaj kuracistoj multe klopodis, sed neniu el ili sukcesis resanigi lin. La malfeliĉa reĝo sendis kurierojn ĉien tra la lando por anonci, ke necesas

utila kuracilo por la reĝido. Dum unu tuta jaro la malsanulo prenadis ĉiajn bonegajn medikamentojn, sed nenio helpis.

En iu tago en la palacon venis maldika monaĥo, kiu diris, ke li povos resanigi la reĝidon. La reĝo tre ekĝojis kaj demandis lin, kiujn medikamentojn li enskribos en sian recepton. La monaĥo diris al la reĝo:

«Se pasi kvin kilometrojn orienten de la palaco, oni trovos elfan monton, kiu estas alta tricent metrojn. Longa kaj kruta vojeto zigzage kondukas al ĝia supro, tie kreskas magia sango|ruĝa fungo. Se via filo manĝos ĝin, li tuj resaniĝos.» La espero|plena reĝo ekvolis sendi siajn servistojn por serĉi la fungon, sed la monaĥo diris: «Ho reĝo, la fungo estas havaĵo de la elfoj, ĝi estas magia, kaj por preni ĝin la reĝido devos mem iri tien. Neniu alia povos plenumi la laboron anstataŭ li.»

Fru|matene de la sekva tago, kun helpo de siaj servistoj, la reĝido ekiris sur la elfan monton. Al li estis malfacile spiri dum la supren|irado. Post kelkaj longaj horoj, kiam li finfine ĝis|venis tute laca, li rigardis ĉirkaŭ si, sed ekvidis nenion, krom ŝtonojn kaj arbustojn. En la kortego la reĝo koler|ege ordonis aresti la monaĥon. «Ho jes, — la monaĥo klarigis kun la rideto, — Mi ankoraŭ ne ĉion diris. Se la reĝido ne trovis la fungon hodiaŭ, li iru dua|foje, tria|foje... Ĉiutage li devos serĉi la magian fungon. Li devos iri tien kvindekfoje aŭ eĉ milfoje, eĉ se blovos vento, eĉ se pluvos aŭ neĝos, varmegos aŭ malvarmegos. Unuvorte, li neniam devos sen|esper|iĝi por trovi la fungon.»

«Se li ne trovos eĉ post du jaroj?» — dub|ante demandis la reĝo.

«De|haku mian kapon!»- trankvile respondis la monaĥo.

«Bone. Se mia filo resaniĝos, mi reĝe pri|donacos vin.»

Do, la reĝido ĉiutage vizitadis la monton en ĉia vetero. Pasis malpli ol tri monatoj. Li ekhavis bonan apetiton kaj bonan humoron. Post sekvaj monatoj li tute ĉesis peze spiri, kaj lia koro pli fortiĝis. La reĝido absolute resaniĝis.

Diru, karaj legantoj, kiun kuracilon li trovis?

§73.

ПРИЧАСТИЯ сочетают в себе свойства глагола и прилагательного.

<i>ДЕЙСТВИТЕЛЬНЫЙ ЗАЛОГ (активные причастия):</i>	
-ANT- <i>настоящее время</i>	leganta читающий
-INT- <i>прошедшее время</i>	leginta прочитавший
-ONT- <i>будущее время</i>	legonta который будет читать
<i>СТРАДАТЕЛЬНЫЙ ЗАЛОГ (пассивные причастия):</i>	
-AT- <i>настоящее время</i>	legata читаемый
-IT- <i>прошедшее время</i>	legita прочитанный
-OT- <i>будущее время</i>	legota которого будут читать

Заменяв окончания -А на окончания -О, получим существительные:

savinto спаситель, kreinto создатель, am|at|ino любимая, gajninto победитель.

La redaktoro pensas pri siaj legontoj Редактор думает о своих будущих читателях. La projekto havas est|ont|econ У проекта есть будущее. Lavu la manĝotajn fruktojn kaj boligu la trinkotan akvon.

Заменяв окончание -А на -Е, получим деепричастия:

legante читая, leginte прочитав, legonte собираясь читать, aŭdate будучи слышимым, aŭdite будучи услышанным, aŭdote собираясь стать слышным. Manĝonte lavu la manojn Мойте руки перед едой.

La studentoj multe lernas ekzamenote. Dirite — farite.

Отсутствие (дее)причастий будущего времени в русском языке создает некоторую трудность при переводе, но пусть это вас не смущает.

■ rakonto

MIA UNUA SKIADO (H.Seppik)

Multajn dimanĉojn mi estis pasiginta en la bela Norvegio, sed tiu februara dimanĉo, pri kiu mi nun estas rakontonta, estas la plej ĉarma kaj interesa, kian mi estas iam ajn havinta.

Matene ni vekigis frue. Vestinte nin per specialaj ski|kostumoj, ni ekveturis per aŭto al montaro (t.e. ni unue vestis nin kaj poste ekveturis; se mi dirus "vestante", tio signifus, ke ni samtempe vestis nin kaj ekveturis). Estis bela vintra vetero. Nokte estis falinta freŝa neĝo (la neĝo jam kuŝis sur la tero; falONTa signifus, ke neĝos nur la venontan nokton), brilanta (=kiu brilis dum nia vojaĝo) en la radioj de la suno. Ni estis tre feliĉaj ĉar nun estis realiĝonta nia longa deziro skii en la belega norvega naturo (ne realiĝANTa, ĉar ni ankoraŭ ne komencis la skiadon!). Jam kelkajn tagojn ni estis revintaj kaj nokte ni estis eĉ songintaj pri tio (revINTaj kaj songINTaj, ĉar tio okazis antaŭ nia ekskurso; revANTaj kaj songANTaj signifus, ke ni faris tion dum la veturo).

Apud la ski|dometo estis jam kolektiĝintaj multaj ge|skiontoj. Salutinte ĉiujn kun|venintojn, trinkinte kafon kaj manĝinte bongustajn kukojn, ni almetis la skiojn (unue ni salutis, trinkis kaj manĝis, kaj poste ni almetis la skiojn). Nun estis venonta grava momento en nia vivo — la unuaj paŝoj sur skioj (nek venINTa nek venANTa taŭgas, ĉar la skiado ankoraŭ ne komenciĝis)! Mi tremis, pensante pri tio.

Sed kiam la timo estis malaperinta, mi «gracie kaj elegante» (ĉu vi kredas?) glitis sur la brilanta neĝo. Jes, kelkfoje mi estis falonta (=preskaŭ falis), sed tamen mi re|trovis firmecon de la kruroj. Ho, se vi estus vidintaj (ne vidANTaj, ĉar tio okazis antaŭ longe), kun kia plezuro mi skiis! Sed eble vi estus ankaŭ ridintaj, ĉar certe mi aspektis sufiĉe komika sur la skioj.

Skiinte dum longa tempo, mi iris kun aliaj skiintoj (ne skiANToj, ĉar ni jam finis la skiadon) en kafejon, trinkante kafon kaj iom ripozonte (= por trinki kaj ripozi). Estis tre agrable sidi en la kafejo, trinkante kafon, manĝante buterpanojn, aŭskultante gramafonan muzikon kaj interparolante.

Vespere malfrue re|veturante hejmen per la aŭto, mi estis tre feliĉa kaj fiera pro la estinta tago: unua|foje en mia vivo mi estis staranta sur skioj.

ПРИМЕЧАНИЕ. Этот текст перегружен тяжёлыми причастными формами в "педагогических" целях. Обычно так не говорят. Например, начало могло бы быть проще: «Multajn dimanĉojn mi pasigis en la belega Norvegio, sed tiu februara dimanĉo, pri kiu mi nun rakontos, estas la plej ĉarma kaj interesa, kian mi iam ajn havis.» ПРОДОЛЖИТЕ.

■ Сочинение о достопамятном дне.

§74* Категория **ОПРЕДЕЛЁННОСТИ** существительных задается либо с помощью артикля **LA**, либо притяжательными местоимениями (*tia, via, ... sia*) или табличными местоимениями (*tiu, ĉiu, tiaj, ĉiaj, ties...*). Собственные имена (т.е. которые пишут с заглавной буквы, в том числе и слово *Esperanto*) определены без артикля или местоимений. Собственными являются также названия месяцев и дней недели. Неопределенного артикля в эсперанто нет; числительное "или" вместо него использовать не стоит. Если вам надо выделить впервые упоминаемый предмет, то воспользуйтесь словом **IU 'некий'**: «En iu bela tago... В один прекрасный день...»

без артикля	с артиклем
Предмет или лицо упоминаются в тексте(разговоре)впервые: Ni vidis portreton. Мы видели (КАКОЙ-ТО) портрет.	Предмет(лицо) уже упоминался в тексте(разговоре): La (=TIU) portreto estas belega. (ЭТОТ) Портрет прекрасен.
Предмет не выделяется из ряда однотипных(однородных): Sidiĝu sur seĝon (=AJNAN). Li vundis sin per tranĉilo (NE PER TONDILO).	Данный предмет представляет весь свой класс(вид,род): La homo evoluis el la simio. Человек произошел из обезьяны. (БИОЛОГИЧЕСКИЙ ВИД)
...говорится только о "некоторых из"...: En la buketo estas ankaŭ (KELKAJ) rozoj. И розы в букете тоже есть.	... или предметы упоминаются как весь класс...: La (=ĈIUJ) homoj evoluis el simioj. (SED NE EL ĈIUJ SIMIOJ)
...	... или предмет уникален: la mondo, la ĉielo, la suno ktp. Puŝkin estas la plej fama rusa poeto.
Предмет(вещество) рассматриваются частично: Bonvolu doni salon! Дайте, пожалуйста, соли! (НЕМНОГО) La kulero estas el oro.	Предмет(вещество) рассматриваются целиком: Bonvolu doni la salon! Дайте, пожалуйста, соль! (ВСЮ СОЛОНКУ) La oro estas metalo.
При обращении к лицу: Grandan dankon al vi, estimata doktoro! Mi atendas vin, karulo!	При собственном имени имеется прилагательное: Petro la Unua, la Blanka Maro, la ĉiam juna Bulgario.
В устойчивых выражениях: paŝo post paŝo, de tempo al tempo, ludi futbalon, doni esperon, vivi en paco, perdi intereson, esti en ordo, havi kuraĝon, manĝi kun apetito, vizaĝo al vizaĝo k.t.p.	Для краткости пропущено существи-тельное, а прилагательное осталось: Mi forgesis mian skribilon, bonvolu prunte doni <u>la vian</u> (SKRIBILON). Ne <u>la bela</u> estas amata, sed <u>la amata</u> estas bela (HOMO). Ŝi lernas la francan (LINGVON). Nun estas la kvara (HORO).

Даже если какой-либо предмет не упомянут, но его наличие подразумева-ется из ситуации, то этот предмет — определенный: la fino de tiu fabelo; salute levi la (=sian) ĉapon. Levu la (=viajn) manojn! Hieraŭ mi demandis pri tiu libro en biblioteko, sed la bibliotekisto ne trovis ĝin laŭ la katalogo, nek sur la bretoj. (В библиотеке должны быть и библиотечарь, и каталог, и полки; они неперменны.)

Сочетание "**PLEJ**+прилагательное(+существительное)" делает предмет уникальным в

своем роде, поэтому требуется артикль **LA**. (Но перед "**PLEJ**+наречие" артикль не нужен!) Кроме того, артикль "любим" появляться перед порядковыми числительными (*unua, dua, ...*), а также перед словами: **sama, tuta, sola, lasta, (mal)dekstra**. Впрочем, не обязательно.

Артикль не "любим" соседство слов: **kelka, multa, da, ajna, amбай**, а также единицы измерений (*centimetroj, horoj, procentoj, rubloj k.t.p.*) Перед словом "**alia**" артикль нужен, если речь идет о парном предмете. В сомнительных случаях артикль лучше не ставить.

§75. Суффикс **-EM-** означает "склонный к чему-либо": *dormema* сонливый, *forgesema* забывчивый, *laborema* трудолюбивый, *silentema* молчаливый, *timema* трусливый, *parolema* разговорчивый, *plorema* плаксивый, *zorgema* заботливый, *klopodema* хлопотливый, *ridetema* улыбчивый, *revem(е)о* мечтательность, *postulemo* требовательность, *scivolemo* любознательность. *Mi emas ...* Мне хочется ... *La homoj estas egaremaj* Людям свойственно ошибаться. «*Laboro donas panon, mallaboremo — malsanon.*»

§76. Суффикс **-AN-** означает "житель(местности), член(организации)": *moskvano* москвич, *parizano* парижанин, *urbano* горожанин, *rusiano* россиянин (*ruso* русский), *eksterlandano* иностранец, *partiano* член партии, *kristano* христианин, *kort|eg|ano* придворный, *klubano*, *lernejano* школьник, *gimnaziano*, *marsano* марсианин.

§77. Суффикс **-ESTR-** означает "начальник, глава": *brigadestro* бригадир, *ŝipestro* капитан, *urbestro* мэр, *estr|aro* начальство, *imperiestro* император.

§78. Суффикс **-ON-** образует дробные числительные: *duono* половина, *triono* треть, *kvarono* четверть; *ses okonoj* три восьмых, *unu kaj duono* полтора. «*Komenco bona - laboro duona.*»

Десятичные дроби (с запятой "комо") читаются так: *3,145 tri komo cent kvardek kvin; 0,06 nulo komo nulo ses.*

§79. Приставка **EKS-** означает "бывший": *eksministro*, *eksĉampiono*, *eksoficiro*, *eksedzo*; *eksmoda* вышедший из моды; *eksiĝi* выйти в отставку.

Одно из решений головоломки на стр.18:

Malverama registro pravigis sin antaŭ senrajta justulo:

«**Vi pravas, mi ne rajtis regi maljuste kaj rajtigi la "dekstristojn" kontraŭ ĉiaj reguloj. Sed tio estas korekta direkto**» - «**Ho registro! Vi havas nur unu**

■ *fabelo*

SES FENIKSAJ OVOJ.

Antaŭ tre-tre longe vivis iu mallaboremulo, revanta riĉiĝi sen laboro. En iu tago li iris sur kampo kaj trovis ses gigantajn feniksajn ovojn. Li pensis, ke li baldaŭ riĉiĝos pro la ovoj. Li decidis donaci la ovojn al la reĝo, opiniante, ke la reĝo re|dankos lin per oro. Sed li estis ordinarulo kaj ne rajtis eniri mem en la reĝan palacon. Tial li petis vilaĝestron transdoni la feniksajn ovojn.

La vilaĝestro pensis: «Kial mi ne restigu por mi unu el ili? La reĝo ne bezonas tiom multe.» Ankaŭ la vilaĝestro ne rajtis mem iri en la reĝan palacon, tial li petis guberniestron transdoni la kvin ovojn.

La guberniestro neniam vidis tiom gigantajn ovojn. Li pensis same kiel la vilaĝestro, elektis unu el la kvin ovoj kaj transdonis la kvar restajn al provincestro.

Ankaŭ la provincestro restigis por si unu el la ovoj kaj transdonis la tri aliajn al kortegano.

La edzino de la kortegano ek|sciis pri kuriozaj feniksaj ovoj kaj eliris por rigardi. Ŝi tre ek|ŝatis kaj prenis unu el la tri ovoj. Do, la kortegano havis nur du feniksajn ovojn por transdoni al ĉefministro.

La fileto de la ĉef|ministro interesiĝis kaj restigis unu por ludi. Kaj nun la ĉefministro prezentis al la reĝo unu feniksan ovon.

La reĝo ĝoje prenis la gigantan feniksan ovon. Li laŭdis la lojal|econ de la trov|into de la ovo kaj decidis riĉe danki lin. Li donis al la ĉefministro grandan or|pecon, ordonante al li transdoni ĝin al la trovinto de la ovo.

Hejme la ĉefministro anstataŭ|igis la orpecon per arĝenta peco kaj transdonis tiun al la kortegano. Parolinte kun sia edzino, la kortegano anstataŭigis la arĝentaĵon per kupraĵo kaj sendis ĝin al la provincestro. La provincestro ne kredis, ke la kupraĵo estas donacita de la reĝo, sed li ne kuraĝis kontraŭ|diri. Li anstataŭigis la kupraĵon per feraĵo kaj sendis tiun al la guberniestro.

La guberniestro neniel povis kredi, ke tiu feraĵaĉo estas dankajaĵo de la reĝo, ĉu la reĝo estus tiom avida? Sed li restigis la feron al si kaj sendis al la vilaĝestro nur ŝtonon.

La vilaĝestro preskaŭ falis pro kolero ekvidinte la ŝtonon. Li forĵetis ĝin kaj vokis al si la mallaboremulon: «Nu aĉ|ulo, kiel vi kuraĝis prezenti al la reĝo ŝtonojn anstataŭ feniksajn ovojn?! Oni vin batu per bastonoj!»

Anstataŭ oron, la mallaboremulo ekhavis nur bastonbatojn.

§80. *Необходимо различать по смыслу такие слова:* **MANO** рука, кисть руки; **BRAKO** рука, вся рука; **PIEDO** стопа ноги; **KRURO** нога от стопы до колена; **GAMBO** вся нога; **DEVO** долг, обязанность; **ŜULDO** долг, взятый взаймы; **MALPEZA** легкий, невесомый; **FACILA** легкий, нетрудный; **SIMPLA** простой; **SKRIBI** писать; **VERKI** писать, сочинять; **KORESPONDI** переписываться.

§81. *Ласкательные суффиксы -ĈJ- и -NJ- образуют уменьшительные мужские и женские имена:* Viktoro → Viĉjo Витя, Miĥaelo → Miĉjo Миша, Anna → Anjo Аня, Maria → Manjo Маша. *При добавлении этих суффиксов исходное слово теряет часть своих букв в удобном месте:* patro отец → paĉjo папа, patrino мать → ranjo мама, karulinjo дорогая.

§82. *Суффикс -IND- означает "достойный какого-л. отношения":* admirinda восхитительный (достойный восхищения), vidindaĵo достопримечательность (вещь, которую стоит увидеть), memoriginda достопамятный. Bedaŭrinde... К сожалению... Ne dankinde! Не стоит (благодарности)! Не за что!

§83. *Суффикс -OBL- образует кратные числительные:* duobla двойной, trioble трижды, centoble стократно; multobligi умножить. Kiom estas duoble du? Li estas nulobla nulo. La homo estas tiomobla homo, kiom da lingvoj li scias (*Karlo la Kvina*).

§84. *Суффикс -OP- образует собирательные числительные:* duope вдвоём, triope втроем, unuope в одиночку; triopo da ĉevaloj.

§85. *Разделительный предлог PO=PIO ставится перед числительными:* Ili prenis po du kraĵojn Они взяли по два карандаша. La pacientoj venas po unu. Ni laboras po ok horoj ĉiutage.

§86. Предлог **JE** употребляется, когда никакой другой предлог не подходит по смыслу: *preni je mano* взять за руку, *kredi je Dio* верить в Бога, *karabla je ĉio* способный на всё, *malsana je gripo* больной гриппом, *pli juna je unu jaro* моложе на один год, *rajto je laboro*.

Для выражения времени по часам: *Je kioma horo?* В котором часу? *Ŝi devas veni je la tria* Она должна придти в три. *Tio komenciĝos je kvarono antaŭ la sesa* Начнется без четверти шесть.

§87* **ВИНИТЕЛЬНЫЙ ПАДЕЖ** (*akuzativo*) делает возможным свободный порядок слов и бо́льшую точность выражений:

La patrino vidas la filinon = *La filinon vidas la patrino*.

La patrino vidas la filino = *La filino vidas la patrino*.

La doktoro trovis la infanon malsana Доктор нашел ребенка больным.

La doktoro trovis infanon malsanan Доктор нашел больного ребенка.

Mi nomis homon bonan Я назвал хорошего человека.

Mi nomis la homon bona Я назвал человека хорошим.

a> Обычно вин.падеж служит для обозначения ПРЯМОГО ДОПОЛНЕНИЯ (вопросы "кого? что?"), но у него есть и другие функции;

b> **НАПРАВЛЕНИЕ ДВИЖЕНИЯ** (после предлогов *en, sur, sub, super, (mal)antaŭ, apud, ĉe, inter, trans* или даже у наречий - вопросы "куда? во что?"): *esti en ĉambro* - *iri en ĉambro*, *kuŝi sur tablo* - *meti sur tablon*. *dekstren, supren, hejmen, antaŭen; traduki en la rusan, transformi vortojn en aferon* превратить слова в дело.

c> **МЕРА** (размер, длительность, вес, стоимость и т.п. - "сколько?"): *tablo unu metron alta* стол высотой 1м, *knabeto aĝa kvar jarojn* мальчик (в возрасте) четырех лет, *li kuris kvin kilometrojn* он пробежал 5 км, *la libro kostas tridek dolarojn* книга стоит 30 долларов, *ni veturis duonhoron* мы ехали полчаса (=dum duonhoro), *mi loĝis tie dek jarojn* я прожил там 10 лет (=dum 10 jaroj), *la sako pezas du kilogramojn* сумка весит 2 кг, *mi ripetas la duan fojon* повторяю второй раз (=en la dua fojo).

ĉ> **календарная ДАТА** или **временной промежутка** (вопрос "когда?"): *Ni kolektiĝos la kvaran de decembro* Мы соберемся 4-го декабря. *La lastan someron mi loĝis en vilaĝo* Последнее лето я жил в деревне.

§88. Суффикс **-UJ-** означает:

a> "местиллице": *monujo* кошелёк, *salujo* солонка, *sukerujo* сахарница;

b> "страна": *bulgalo* болгарин → *Vulgariujo* Болгария, *patrujo* отечество,

c> "плодовое дерево, куст": *romujo* яблоня, *nuksujo* орешник.

Значения "b" и "c" считаются устаревшими, теперь говорят: *Bulgario* Болгария, *Svislando* Швейцария, *Pollando* Польша, *patrolando; pom|arbo, nuks|arbusto, roz|arbusto, pir|arbo*.

§89. Суффикс **-ER-** означает частицу: *sablo* песок → *sablero* песчинка, *neĝero* снежинка, *mon|ero* монета. *Ankaŭ paneroj estas pano*. *Unu monero ne estas mono*. *Hakado de ligno donas lignerojn*. *El malgrandaj akveroj fariĝas grandaj riveroj*.

§90. Приставка **BO-** означает родство в результате брака: *boratro* тесть, свёкор; *boratrino* тёща, свекровь; *bofilo* зять. *Neamata bofilo povas esti amata filo*. *Tiun ĉi veregon sekrete diris al ŝi la bokuzino de la najbara boonklino*.

Приставка **PRA-** соответствует русской приставке ПРА- или означает "первобытный": *praavo* прадед, *pranero* правнук, *prahomo, pralingvo, pratempo, praarbaro, prahistorio*.

§91. Суффикс **-UM-** без определенного значения применяется, когда никакой другой суффикс или приставка не подходят по смыслу: *plenumi* исполнить, выполнить (сравни: *plenigi*=наполнить), *malvarmumi* простудиться, *brakumi* обнять, *foliumi* перелистывать, *teumi* чаёвничать, *manumo* манжет, *kolumo* воротник, *krugumo* штанина, *orelumo* наушники, *proksimume* приблизительно, *duuma* двоичный, *dekstrume* по часовой стрелке, *gustum* попробовать на вкус, *am|ind|umi* ухаживать за девушкой, *datumoj* данные, *umo* штукавина.

§92. Свободный порядок слов в эсперанто позволяет выделять главную и важную

часть предложения не только особой интонацией речи, но и ставит эту часть в самое начало или в самый конец предложения; это во многом помогает пониманию слушателя (читателя). Например, вопросительные предложения начинаются с вопросительных слов (**ĈU** или **KI**). Только вспомогательные части речи (предлоги, союзы, артикль и частицы) не имеют свободы и ставятся перед теми словами, к которым они относятся. Такими служебными словами являются и наречия-частицы “**ankaŭ, nur, eĉ**”: Mi vidis vin en biblioteko. Ankaŭ mi vidis vin en biblioteko (ne nur Anjo). Mi vidis ankaŭ vin en biblioteko (ne nur Anjon, sed ankaŭ vin). Mi vidis vin ankaŭ en biblioteko (ne nur sur stadiono, sed ankaŭ en biblioteko). Eĉ mi vidis vin en biblioteko (ne nur Viĉjo kaj Anjo). Mi eĉ vidis vin en biblioteko (ne nur aŭdis, sed eĉ vidis). Mi vidis vin eĉ en biblioteko (mi vidis vin ĉie, sed ne atendis vin vidi en biblioteko). Nur mi vidis vin tie (kaj tio restos nia sekreto). Mi nur vidis vin (sed ni ne parolis). Mi vidis tie nur vin (Kial Anjo ne venis?)

Заметьте, как меняется смысл от места слова!

§93. В поэзии часто употребляют АПОСТРОФ для соблюдения стихотворного размера. Им заменяют окончание **-О** у существительных или отбрасывают букву **А** артикля; сочетания “**-он, -ој, -ојн**” апострофом не заменяются. Ударение остается на своем гласном. Употребление апострофа в прозаической речи создает напыщенность стиля. Пропуск гласных не должен затруднять произношение.

НО, МΙΑ КОР'! L.L.Zamenhof

Но, mia kor', ne batu maltrankvile,
 El mia brusto nun ne saltu for!
 Jam teni min ne povas mi facile,
 Но, mia kor'!

Но, mia kor'! Post longa laborado
 Ĉu mi ne venkos en decida hor'?
 Sufiĉe! Trankviliĝu de l'batado,
 Но, mia kor'!

§94. “Ложные друзья переводчика” так называются слова иностранного языка, похожесть которых на слова родного языка может привести к конфузу. Как правило, мы чувствуем заимствованность того или иного слова в русском языке. Как правило, такое слово оказывается одинаковым для большинства европейских языков и, следовательно, включается в словарь эсперанто. Но если полагаться только на интуицию, то можно невольно попасть впросак.

Абазур lampo|kloŝo; абзац alineo; бизнес negoco; бутафорский postiĉa; бухгалтер libro|ten|isto; вокзал staci|domo; газета ĵurnalo; грим ŝminko, ruĵo; дюйм colo; каркас truso; квартира apartamento, loĝ|ejo; конфета bombono; лагерь tend|aro; лозунг slogano; лопман piloto; маршрут itinero; масштаб skalo; порт haveno; проспект avenuo; профилактика prevent(ad)o; район distrikto, region(et)o; ремонтировать ĝipari; репетиция prov|ludo; тире halto|streko; фамилия famili|nomo; шедевр ĉef|verko; штраф mon|puno; шкаф ŝranko; школа lern|ejo; шрифт tip|aro; экипаж person|aro, kaleŝo; экономить ŝpari; эффективный efika.

Afero дело; akcento ударение; akurata пунктуальный; aventuro приключение; biskvito печенье; ĉaso охота; detalo подробность; efektiva действительный; enketo расследование, дознание; ekonomio экономика; fenomeno явление; frukto плод; gazeto периодическое издание; gazo тюль, марля; familio семья; jubili ликовать; jugo иго, ярмо; kameno камин; komisiо поручение; komuna общий; kravato галстук; kuri бежать; listo список; okazi случиться; raĝano язычник; patrono покровитель; plafono потолок; planko пол; rajono искусственный шёлк; salo соль; sablo песок; severa суровый; sledo сани; standardo знамя; sola единственный; sudo юг; ŝtato государство; ŝuti сыпать; tempo время; torĉo факел; trudi навязывать, заставлять; turo башня; vetero погода. *Наизусть заучивать этот список не надо, но внимательно ознакомиться с ним — полезно.*

§96. Некоторые существительные русского языка имеют только форму множественного числа, а при переводе на эсперанто употребляется единственное число: брюки pantalono, ворота pordego, деньги mono, духи' parfumo, ножницы tondilo, сумерки krepusko; сутки tago|nokto, diurno; часы horloĝo; чернила inko. Бывает и наоборот — по-русски в единственном, а на эсперанто во множественном: ter|promoj картофель (< terpomo картофеля); rizoj горох (< rizo горошина); vin|beroj виноград (< bero ягода); ferioj отпуск (< ferio отпускной день). Употреблять множественное число следует в соответствии со здравым смыслом!

§97. Русская глагольная частица **-СЯ** многозначна. При переводе на эсперанто необходимо понимать смысл описываемой ситуации. Рассмотрим несколько случаев.

a> Если действующее лицо сознательно направляет действие на себя, то уместно употребить при глаголе возвратное местоимение: Mi gasas **min** Я бреюсь. Ŝi lavas **sin** Она моется.

b> Сочетание **estas +ata** применяется, если предмет подвергается действию со стороны другого предмета: Tiaj okazoj **estas bone memorataj** Такие случаи хорошо помнятся. В этом же случае можно употреблять и неопределённо-личное местоимение **oni**: Oni bone memoras tiajn okazojn.

c> Суффикс **-iĝ-** употребляется, если предмет несознательно или символически направляет действие на себя, особенно если глагол означает переход в новое состояние: sid|iĝi садить, усаживать → sid|iĝi садиться; Atenton! La pordoj fermiĝas! Осторожно! Двери закрываются! (как бы сами собой, автоматически)

ĉ> При взаимности употребляется местоименное сочетание **unu la alian** : Ili kisas unu la alian Они целуются. Взаимность также может передаваться с помощью приставки **inter-**: interŝanĝi обменяться.

d> В значении “хотеться, получаться” уместно применение суффиксов **-ebl-** и **-em-**: Отчего-то мне не спится Ial mi ne **emas** dormi, Ial mi ne sentas dormemon. Крокодил не ловится La krokodilo ne kapteblas.

e> На эсперанто частица **-СЯ** никаким особым образом не переводится, если в словаре можно найти готовый перевод, а смысл русского слова уже заложен в корне эсперантского слова: miĝi удивиться, ĝoji радоваться, halti остановиться. Обратите внимание, что если к этим словам прибавить суффикс **-iĝ-**, то обратный перевод на русский язык получится без частицы **-ся**: miĝi удивить, ĝojiĝi обрадовать, haltiĝi остановить. Также не надо переводить частицу **-ся**, если русский глагол без неё означает то же самое, что и с ней: fumi дымить=дымиться, lerni учить(что-либо)=учиться(чему-либо), decidi решить(ся) (что-либо сделать), lumi светить(ся). А также, если русский глагол без частицы **-ся** совсем не употребляется: timi бояться, plaĉi нравиться, esperi надеяться, reni стараться.

f> Иногда русское слово с частицей **-ся** переводится совсем другим эсперантским словом, если этого требует смысл: dorloti баловать (ребёнка) — petoli баловаться (шалить), reskribi переписывать — korespondi переписываться.

В сомнительных случаях рекомендуется пользоваться суффиксом **-iĝ-**.

§98. Многочленные союзы располагаются таким образом, что их компоненты помещены в каждой части соединяемой конструкции: **kaj...kaj u...u; nek...nek ni...ni; aj...aj li...li; ĉu...ĉu to li...to li; jen...jen to...to; ju...des чем...тем; se...do если...то; kiel...kiel как...так** — и некоторые другие. Mi donacos al li **kaj** libron **kaj** ludilon Я подарю ему и книжку, и игрушку. Ju pli mi atentas, **des** malpli mi komprenas **Чем** больше я внимаю, **тем** меньше понимаю. Ju plu **des** pli **Чем** дальше, **тем** больше. Restas **nek** konsilo **nek** konsolo Не остаётся **ни** совета, **ни** утешения. **Nek** peno **nek** provo donos lakton de bovo. **Ĉu** pro timo, **ĉu** pro fiereco li nenion repondis **То** ли от страха, **то** ли из-за гордости он ничего не ответил. **Jen** flugil-tuŝante ondon, **jen** sagante la ĉielon, krias ĝi — kaj nuboj aŭdas ĝojon en la kri' kuraĝa **То** крылом волны касаясь, **то** стрелой взмывая к небу, он кричит — и тучи слышат радость в смелом крике птицы.

Biografio de doktoro Zamenhof.

Ludoviko Lazaro Zamenhof, la aŭtoro de Esperanto, naskiĝis la dek-kvinan de decembro de la jaro mil okcent kvindek-naŭa (1859) en urbo Bialystok (nun en Pollando). La familio Zamenhof estis kristaniĝinaj hebreoj. Liaj avo kaj patro estis lingvoinstruistoj. En Bialystok loĝis ĝenerale kvar nacioj: poloj, rusoj, hebreoj kaj germanoj. Ludoviko de la infan|aĝo komprenis ĉiujn kvar lingvojn, kaj dum la gimnaziaj jaroj studis ankaŭ la francan, la anglan, la grekan kaj Latinon.

En la urbeto ofte okazis naciaj kaj religiaj konfliktoj, kaj eĉ pogromoj, kiuj ege impresis la knabon. Li pensis, ke la naciojn malamalgigas diverseco inter iliaj lingvoj kaj religioj. Tial li decidis krei neŭtralan bazon, kiu helpus al la reciproka kompreno kaj estimo, — kaj li komencis ellaboradi du projektojn: neŭtralan lingvon kaj neŭtralan religion. (Poste la vivo montris, ke la religia projekto “Helilismo” ne trovis al si istojn.)

En la aĝo dek naŭ jaroj Ludoviko konatigis siajn gimnaziajn amikojn kun nova inventaĵo — “Lingwe Uniwersala” (kiu estis pra|variante de nia nuna Esperanto) — kaj ĝian naskiĝtagon la junuloj ĝoje festis, eĉ kantante himnon en tiu nova lingvo.

En la jaroj 1879-1885 li studis medicinon en la universitatoj en Moskvo kaj Varsovio, kaj fariĝis okulisto. La profesio neniam donis al li sufiĉan panon, la tutan vivon li restis tre malriĉa. Li plu prilaboradis sian ideon, provante traduki, verki kaj versi en la projektata lingvo, faciligante la gramatikon kaj vortaron.

Li fianĉiĝis en la jaro 1887 kun Klara Zilbernik (poste de tiu feliĉa geedzeco aperis tri gefiloj: Adam, Sofia kaj Lidia). La bopatro interesiĝis pri la ideo de la bofilo, kaj donis sufiĉan monon, kiu ebligis eldonadon de la unuaj broŝuroj pri la internacia lingvo. Finfine la kvardekpaĝa libreto kun titolo “doktoro Esperanto. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЯЗЫК. Предисловие и полный учебник. Для русских” estis presita la 26-an de julio de la jaro 1887. Tiun daton la esperantistoj opinias la naskiĝtagon de la lingvo. Dum kelkaj pluaj monatoj aperis ankaŭ lernolibroj por francoj, germanoj, angloj kaj poloj. La libretoj konsistis el antaŭparolo, priskribo de la alfabeto, gramatiko (16 reguloj) kaj vortareto kun malpli ol mil vortoj. La broŝuroj estis dis|sendataj al diversaj fam|uloj, societoj kaj libro|vend|ejoj. Baldaŭ revenis respondaj leteroj — jen laŭdaj, jen mokaj. Komencis aperi rondetoj kaj kluboj de esperantistoj, aperis unuaj verkistoj kaj pedagogoj, — la lingvo komencis vivi mem!

Dum la tuta vivo doktoro Zamenhof verkis kaj eldonis preskaŭ duoncenton da libroj kaj broŝuroj, originalaj kaj tradukitaj: la Malnova Testamento (el Biblio), la fabeloj de Andersen, “La Revizoro” de Gogol, “La Batalo de la Vivo” de Dickens, “Hamleto” de Shakespeare, “Ifigenio en Taŭrido” de Goethe, “Georgo Dandin” de Moliere, “La Rabistoj” de Schiller k.t.p. Lia plej grava verko por esperantistoj estas “La Fundamento de Esperanto” (1905), kiu estis oficiale akceptita de la Unua Uniuverala Kongreso de esperantistoj en la kurorta urbeto Boulogne-sur-Mer en Francio.

Dum lia vivo okazis kvar Universalaj Kongresoj, kaj ĉiam li estis honorata kontraŭ lia modesteco. Zamenhof ne ŝatis oficialajn ceremoniojn kaj estis timema antaŭ granda publiko. Li ne volis esti posedanto de sia kreaĵo, ĉar li klare komprenis, ke lingvo devas aparteni al ĉiuj parolantoj kaj nur tiel ĝi normale vivos kaj evoluos.

Zamenhof mortis la 14-an de aprilo 1917 en Varsovio okupita de germanoj, opiniante ke lia vivo pasis vane, ĉar la homaro ne lernis lecionojn de la paco kaj amikeco.

§99* *В русском языке глаголу присуща категория вида — совершенного (что сделать?) и несовершенного (что делать?) — в зависимости от этого русские глаголы по разному спрягаются (например, глаголы совершенного вида не имеют форм настоящего времени). В международном вспомогательном языке такая грамматическая категория была бы излишеством, так как в 90% случаев видовое значение глагола бывает понятно из текста:* Hieraŭ mi **legis** dum la tuta vespero Вчера я **читал** весь вечер(*несов.вид*). Mi jam **legis** la tutan libron Я уже **прочёл** всю книгу (*сов.вид*). Ŝi **kantas** ĉiumatene Она **поёт** каждое утро. Ŝi **kantis** tri kantoj Она **спела** три песни. — *В этих примерах правильному переводу предложений нам*

помогает смысловое содержание их обстоятельств времени и количества. Некоторые эсперантские глаголы всё-таки обладают видовым значением: *iĝi* идти — *veni* придти, *passi* пройти, *serĉi* искать — *trovi* найти, *ludi* играть — *gajni* выиграть, *daŭrigi* продолжать — *ĉesi* прекратить.

Ну а в остальных 10% случаев нам придётся воспользоваться грамматическими средствами, большинство из которых нам уже должно быть знакомо. Приставка **ek-** и суффикс **-iĝ-** указывают на начало действия. Приставка **re-** указывает на повтор действия. Суффикс **-ad-** означает длительное или многократное действие. Суффиксы причастий употребляются для согласования времён — **-ant-** и **-at-** указывают на одновременность, **-int-** и **-it-** указывают на законченность, **-ont-** и **-ot-** означают предшествование: **ekvidi** увидеть, **ĝojiĝi** развеселиться, **ekinteresiĝi** заинтересоваться, **reskribi** переписать, **vizitadi** навещать, **esti gajnonta** выигрывать. В нашем распоряжении имеются также и другие приставки и полуприставки — **el-, tra-, ĝis-, for-, fin-, tut-, sat-, plen-**: **ellabori** выработать, **tralegi** прочесть, **ĝiskanti** допеть, **formanĝi** съесть, **finatendi** дождаться, **satdormi** выспаться, **plenkonstrui** построить.

§100. В словообразовании действует принцип необходимости и достаточности: в состав производного слова следует включить все необходимые корни, приставки суффиксы и окончания и изъять те, без которых значение слова не изменится. Благодаря этому принципу можно строить слова покороче: **rapideco** → **rapido**, **organizaĵo** → **organizo**, **parolemeco** → **parolemo**, **konatulo** → **konato**, **timemulo** → **timulo**, **evolado** → **evoluo**.

С Л О В А Р И К

Этот словарный минимум содержит более 1000 слов. Если вы усвоите его на 80%, то сможете прилично объясняться на эсперанто (если, конечно, освоите и грамматику!). Слова для обязательного и первоочередного заучивания подчёркнуты. В словарь не включены слова, которые подобны русским (например "doto"), а также почти нет производных слов. Цифрами помечены соответствующие параграфы учебника. Переходность глаголов при необходимости помечается «+N», а сочетаемость с инфинитивом «+I». Окончания не влияют на алфавитный порядок.

abel·o пчела
abi·o ель, пихта
abon·i +N
 подписаться *на*
abund·a обильный
acer·o клён
acid·a кислый
-ac- 59
aĉet·i купить
-ad- 50
adiaŭ прощай
admir·i +N восхищаться, любоваться
aer·o воздух
afabl·a приветливый, радушный
af̂er·o дело
ag·i действовать
agl·o орёл
agrabl·a приятный
agrikultur·o сельское хозяйство
aĝ·o возраст
ajl·o чеснок
ajn 67 бы ни
-aj- 49
akcent·o ударение
akcept·i принять
akir·i добыть, достать, приобрести
akompan·i сопровождать
akr·a острый
akuzativ·o винительный падеж
akv·o вода
al 15 к
ali·a другой
almenaŭ по крайней мере, хотя бы
alt·a высокий
alud·i намекать
alument·o спичка
am·i 41 любить
amas·o куча, толпа
ambay оба
amik·o друг
amuz·i забавлять
-an- 76
anas·o утка

angl·o англичанин
angul·o угол
anim·o душа
ankaũ 92 тоже
ankoraũ ещё
anonc·i объявить
anser·o гусь
anstataũ вместо
-ant- 29
antaũ 45 перед
apart·a отдельный
aparten·i принадлежать
аренаũ едва, еле,
чуть не
aper·i появиться
арог·i подпирать
apud возле
-ar- 56
arane·o паук
arang·i устроить
arb·o дерево
arbust·o куст
ard·o жар, пыл
arġent·o серебро
arm·i вооружить
art·o искусство
artikol·o статья; артикль
aspekt·i выглядеть;
~o облик, вид
aspir·i стремиться
(к идеалам)
-at- 73
atend·i ждать
atent·o внимание
atest·i свидетельствовать
ating·i достичь
aũ или, либо
aũd·i слышать
аўгур·i гадать, предсказывать
аўгор·o заря
aũskult·i слушать
aũtun·o осень
av·o дед(ушка)
avantaġ·o преимущество
aventur·o приключение
avert·i предупредить
aviad·il·o самолёт
avid·a жадный
azen·o осёл

babel·i болтать
bak·i печь

bala·i подметать
balanc·i качать
balbut·i лепетать
baldaй вскоре
ban·i *SIN* купаться
bar·i преградить
barb·o борода
barel·o бочка
baston·o палка
bat·i бить
batal·i сражаться
beb·o младенец
bedaŭr·i сожалеть
bel·a красивый
beletr·o художественная литература
ben·i благослови́ть
bend·o лента
benk·o скамья
ber·o ягода
best·o зверь
bet·o свекла
betul·o берёза
bezon·i *+N* нуждаться *в*
bicikl·o велосипед
bier·o пиво
bild·o картин(к)а
bird·o птица
biskvit·o печенье
blank·a белый
blind·a слепой
blond·a белокурый
blov·i дуть
blu·a синий
bo- 90
boat·o лодка
bol·i кипеть
bombon·o конфета
bon·a хороший
bon·vol·u *+I 26* пожалуйста
bord·o берег
bot·o сапог
botel·o бутылка
bov·o бык
brak·o 80 рука;
~umі обнять
branĉ·o ветвь
brasik·o капуста
bret·o полка
brik·o кирпич
bril·i блестеть
bros·o щётка
bvu·i шуметь

brul·i гореть
brun·a коричневый
brust·o грудь
bus·o автобус
buş·o рот
buter·o сливочное масло
butik·o киоск
buton·o кнопка; пуговица

ced·i уступить
celebr·i отмечать (*дату*)
cent сто
сер·o лук(овица)
serb·o мозг
cert·e конечно (уверенно)
ceter·a прочий
sign·o лебедь
sikoni·o аист
citron·o лимон
civitan·o гражданин

çagren·i досаждать
çambr·o комната
çar·o шапка
çapel·o шляпа
çapitr·o глава (*в книге*)
çar потому что
çar·o телега
çarm·a милый, прелестный
ças·i +N ОХОТИТЬСЯ *НА*
çe у,при
çef·a главный;
~o глава, шеф
çemiz·o рубашка
çes·i +I перестать
çeval·o конь
çi 38
çiam всегда
çie везде
çiel·o небо
çiel·ark·o радуга
çif·i мять
çifon·o тряпка
çin·o китаец
çio всё
çirkaŭ вокруг
çiu 25 каждый; ≈j все
-çj- 81
çu 14 ли

da 31
dan·o датчанин

danc·i танцевать
danĝer·a опасный
dank·i *PRO*
 благодарить *за*
dank'al благодаря
datum·o(j) данные
daŭr·i длиться
de 15 от
decid·i (+I) решить(ся)
defend·i защищать
dek десять
dekstr·e справа
demand·i спросить
dens·a густой
dent·o зуб
depend·i зависеть
des *см. ju...des*
desegn·i рисовать, чертить
detal·o подробность
detru·i разрушить
dev·as должен
dezir·i желать
di·o бог
diabl·o чёрт
diamant·o алмаз
diferenc·o различие
difin·i определить
dik·a толстый
diligent·a усердный, прилежный
dimanĉ·o воскресенье
dir·i сказать
direkt·i направить
dis- 58
diskut·i обсуждать
disput·i спорить
distrikt·o район
diven·i угадать
divers·a·j разные
divid·i делить
do же, итак
dolĉ·a сладкий
dolor·o боль
domaĝ·e жаль
don·i дать
donac·i подарить
dorm·i спать
dors·o спина
dot·o приданое
drat·o проволока
dron·i утонуть
du два
dub·i сомневаться

dum в течение
dung·i нанять

eben·a плоский

ebi·e 70 возможно

ebri·a пьяный

-ec- 55

eĉ 92 даже

eduk·i воспитывать

edz·o муж

efektiv·a действительный

efik·i воздействовать

-eg- 33

egal·a равный

-ej- 53

ek- 51

eks- 79

ekster вне

ekspozici·o выставка

ekzakte точно (достоверно)

ekzempl·o пример

ekzerc·i упражнять

ekzist·i существовать

el 19 из

elefant·o слон

elekt·i выбрать

-em- 75

en 15 в

enigm·o загадка

entrepren·i предпринять

enu·i скучать

envi·i завидовать

-er- 89

erar·i ошибиться

erinas·o ёж

escept·o исключение

esenc·o сущность

esper·i надеяться

esplor·i исследовать

esprim·i выразить

est·i 5 быть

estim·i уважать

-estr- 77

-et- 32

etend·i протянуть

etern·a вечный

event·o событие

evident·a явный

evolu·i развиваться

fabel·o сказка

facil·e 80 легко

faden·o нить
fajf·i свистеть
fajr·o огонь
fak·o отрасль
fal·i упасть
fam·a знаменитый
famili·o семья
fantom·o призрак
far·i делать
farb·o краска
fart·i чувствовать себя, поживать
farun·o мука'
feliĉ·a счастливый
fend·o щель
fenestr·o окно
fer·o железо
feri·o·j отпуск, каникулы
ferm·i закрыть
fervor·a усердный, страстный
fest·o праздник
fi 39 фи, тьфу
fianĉ·o жених
fidel·a преданный, верный
fier·a гордый
fiks·i закрепить
fil·o сын
film·o плёнка; фильм
fin·i закончить
fingr·o палец
firm·a прочный
fiŝ·o рыба; ~i рыбачить
flak·o лужа
flam·o пламя
flank·o сторона, бок
flag·i нюхать
flav·a жёлтый
fleg·i ухаживать
(за больным)
fleks·i гнуть
flor·o цветок; ~i цвести
flu·i течь
flug·i лететь
flug·haven·o аэропорт
foj·o раз
foli·o лист
fond·i основать
font·o источник
for прочь, долой
forges·i забыть
forĝ·i ковать
for·ir·i уйти
fork·o вилка

formik·o муравей
forn·o печь
fornel·o плита (*на кухне*)

fort·a сильный

fos·i копать

fotel·o кресло

framb·o малина

frap·i стучать

frat·o брат

fraül·o холостяк

fremd·a чужой

frenez·a сумасшедший

freš·a свежий

frid·o·šrank·o холодильник

frit·i жарить

fromaĝ·o сыр

frost·o мороз

frot·i тереть

fru·a ранний

frunt·o лоб

fulm·o молния

fum·i дымить; курить

fund·o дно

fung·o гриб

furioz·a неистовый

fuš·e наспех, кое-как

gaj·a весёлый

gajn·i выиграть

gant·o перчатка

gard·i охранять

gast·o гость

gazet·o периодическое издание (*газета, журнал и т.п.*)

ge- 57

gent·o народ, племя

genu·o колено

german·o немец

glaci·o лёд

glas·o стакан

glav·o меч

glit·i скользить

glob·o шар

glut·i проглотить

gorĝ·o горло

grad·o степень; градус

grand·a большой

gras·o жир

gratul·i *PRI, OKAZE DE* поздравить с

grav·a важный

graved·a беременная

grī·o крупа

griz·a серый

gum·o резина
gust·o вкус
gut·o капля
gvid·i вести, руководить

ĝarden·o сад
ĝen·i *SIN* стесняться
ĝeneral·e вообще
ĝentil·a вежливый
ĝi 7 оно
ĝis до
ĝoj·o радость
ĝu·i *+N* наслаждаться
ĝust·e точно, именно

hak·i рубить
halt·i остановиться
har·o волос
hast·i спешить
haŭt·o кожа
hav·i 13 иметь
haven·o порт
hazard·a случайный
hebre·o еврей
hejm·e до́ма
hel·a светлый
helik·o улитка
help·i помочь
herb·o трава
hered·i наследовать
hero·o герой
hieraaŭ вчера
hirund·o ласточка
hispan·o испанец
hobi·o хобби, увлечение
hodiaŭ сегодня
hok·o крюк
hom·o человек
honest·a честный
honor·o почёт
hont·i *PRO* стыдиться
hor·o час
horloĝ·o часы
hotel·o гостиница
humor·o настроение
humur·o юмор
hund·o собака
hungar·o венгр
hura ура

iam когда-то, -нибудь
ie где-то, -нибудь

-id- 71

-ig- 47

-ig- 28

-il- 54

ili они

imag·i вообразить

imit·i подражать

impres·o впечатление

-in- 10

-ind- 82

indign·i возмутиться, негодовать

infan·o ребёнок

influ·i влиять

infuz·i завривать, настаивать

ink·o чернила

insekt·o насекомое

insign·o значок

instig·i побуждать

instru·i обучать

insul·o остров

insult·i оскорбить

-int- 73

inteligent·a смышлённый

intenc·i +/ намереваться

inter между

intern·a внутренний

invent·i изобрести

invit·i пригласить

io что-то, нечто

iom несколько

ir·i идти, ходить

-ist- 21

-it- 73

iu кто-то, некто

ja ведь, же

jak·o пиджак, куртка

jam уже

japan·o японец

jar·o год

je 86

jen (çi) вон, (вот)

jes да

ju ... des чем ... тем

juĝ·i судить

jun·a молодой

jur·o юбка

just·a справедливый

ĵaluz·i ревновать

ĵaŭd·o четверг

ĵet·i кинуть, бросить

ĵur·i клясться
ĵurnal·o газета
ĵus только что

kaban·o хижина
kadŕ·o рам(к)а; кадр
kaŕ·o кофе
kaĝ·o клетка
kaĵ и
kajer·o тетрадь
kalkan·o пятка
kalkul·i считать
kamarad·o товарищ
kamel·o верблюд
kamp·o поле
kandel·o свеча
kanon·o пушка; канон

kant·i петь
kap·o голова
karabl·a способный
karg·o козёл
kart·i поймать
kar·a дорогой
karb·o уголь
kares·a ласковый
karot·o морковь
kartvel·o грузин
kaserol·o кастрюля
kaŝ·i прятать
kat·o кот
kaŭz·o причина;

~i вызывать, причинять

kav·o яма
kaze·o творог
ke 20 что, чтобы
kelk·e, ~a·j несколько
kemi·o химия
kest·o ящик
kia какой
kial почему, зачем
kiam когда
kie где
kien куда
kiel как
kies чей
kiu что
kiom сколько
kis·i целовать
kiu кто, который
klar·a ясный
kler·a образованный, посвящённый
klin·i наклонить

klopod·i хлопотать

knab·o мальчик

kok·o петух

kol·o шея

kolekt·i собрать

koler·a *KONTRAŬ* сердитый *HA*

kolomb·o голубь

kolor·o цвет

kom·o запятая

komb·i причесать

komenc·i начать

komisi·i поручить

kompar·i сравнить

kompat·i жалеть (*кого*)

komplik·a сложный

kompren·i понять

komun·a общий

kon·i знать

koncern·i *+N* затрагивать

kondiĉ·o условие

konduk·i проводить

kondut·o поведение

konfes·i признать

konfid·i доверять

konfirm·i подтвердить

konfuz·i смутить; перепутать

konkur·i соревноваться

konsci·o сознание

konscienc·o совесть

konsent·i согласиться

konserv·i сохранять

konsider·i учесть

konsil·i советовать

konsol·i утешать

konsist·i *EL* состоять *из*

konstant·a постоянный

konstru·i строить

kontent·a *PRI*

довольный (*чем*)

kontraŭ против

konven·i подходить

(*как раз*)

konversaci·o беседа

konvink·i убедить

kor·o сердце

korb·o корзина

kord·o струна

korekt·i исправить

korespond·i *KUN* переписываться *с*

kornik·o ворона

corp·o тело

kort·o двор

kost·i стоить
kot·o грязь
koton·o хло́пок
kovr·i накрыть, укрыть
krajon·o карандаш
kravat·o галстук
kre·i создать
kred·i *JE* верить *B*
kresk·i расти
kret·o мел
kri·i кричать
krokodil·i говорить с эсперантистами не на эсперанто
krom кроме
kruc·o крест
kruel·a жестокий
krur·o 80 нога
kubut·o локоть
kudr·i шить
kugl·o пуля
kuir·i варить,
готовить (*пищу*)
kuk·o пирог
kukol·o кукушка
kukum·o огурец
kul·o комар
kuler·o ложка
kulp·a виноватый
kun 19 с
kurg·o медь
kur·i бежать
kurac·i лечить
kuraĝ·a смелый
kurten·o занавес(ка)
kusen·o подушка
kuŝ·i лежать
kutim·o привычка
kuz·o двоюродный брат
kvalit·o качество
kvankam хотя
kvant·o количество
kvar четыре
kvazaŭ будто
kverel·i ссориться
kverk·o дуб
kvin пять

la 74
labor·i работать
lac·a усталый
lag·o озеро
lakt·o молоко
lan·o шерсть (*материал*)

land·o страна
lang·o язык (*во рту*)
lantern·o фонарь
lard·o сало
larĝ·a широкий
las·i пустить
last·a последний
laŭ 61 по, согласно
laŭd·i хвалить
laŭt·a громкий
lav·i мыть, стирать
lesion·o урок
leg·i читать
legom·o овощ
leĝ·o закон
lepor·o заяц
lern·i ^{+N} учиться (*чему*)
lert·a ловкий
leter·o письмо
lev·i поднять
li он
liber·a свободный
libr·o книга
lig·i связать
lign·a деревянный
lign·o·fajr·o костёр
likv·a жидкий
lim·o граница, предел
lin·o лён
lingv·o язык (*речь*)
lini·o строка; линия
lip·o губа
list·o список
lit·o кровать, постель
liter·o буква
log·i манить
log·i ^{EN} жить *в*, обитать
lok·o место
long·a длинный, долгий
lud·i ^{+N} играть *в, на*
lukt·i бороться
lul·i баюкать
lum·i светить
lund·o понедельник
lup·o волк

majstr·o мастер
makul·o пятно
mal- 9
malgraŭ несмотря на
man·o 80 рука (*кисть*)
manĝ·i есть

manier·o образ, способ
manik·o рукав
mank·i недоставать,
не хватать
mantel·o плащ
mar·o море
marc·o болото
mard·o вторник
martel·o молот(ок)
mastr·o хозяин
mastr·um·o хозяйство
maten·o утро
medi·o среда (*окружение*)
mem сам
membг·o член
memor·i помнить
mem·star·a самостоятельный
mend·i заказать
mensog·i лгать
merit·i заслужить
merkred·o среда (*день*)
met·i деть, положить
mev·o чайка
mez·o середина
mezur·i измерить
mi я
miel·o мёд
miks·i смешать
mil тысяча
milit·o война
mir·i удивиться
mirakl·o чудо
mis- 72
mizer·o нищета
modern·a современный
modest·a скромный
mok·i насмеяться
mol·a мягкий
mon·o деньги
monat·o месяц
mond·o мир, свет
mont·o гора
montr·i показать
monument·o памятник
morgau завтра
mort·i умереть
mov·i двигать
mult·e много
mur·o стена
mus·o мышь
muš·o муха
muzel·o морда

paĝ·i плавать
pajbar·o сосед
pajl·o гвоздь
pajtingal·o соловей
nask·i родить
natur·o природа
naŭ девять
naz·o нос
ne не; нет
nebul·o туман
neces·a нужный, необходимый
neĝ·o снег
nek 66 ни
neniam никогда
nenie нигде
nenio ничто
neniu никто
per·o внук
perĝ·e непременно, обязательно
pet·a чистово́й
pev·o племянник
ni мы
nigr·a чёрный
nivel·o уровень
-nj- 81
pobl·a благородный
pod·o узел
nokt·o ночь
nom·o имя; ~i назвать
nombro·o число;
~i пересчитать(*всех*)
nord·o север
pot·o отметка; нота
pub·o облако
nud·a голый
nuks·o орех
nul·o нуль
nun сейчас, теперь
nur 92 только

obe·i +N слушаться (*кого*)
objekt·o предмет
-obl- 83
observ·i наблюдать; соблюдать
obstakl·o препятствие
obstin·a упрямый
odor·i па́хнуть
ofend·i обидеть
ofic·o должность, служба
oft·e часто
ok восемь

okaz·i *AL* случиться с

okcident·o запад

okul·o глаз

okul·vitr·o·j очки

okup·i занять

ol 46 чем

ole·o масло

ombr·o тень

ombrel·o зонтик

-on- 78

ond·o волна

oni 42

onkl·o дядя

-op- 84

opini·o мнение;

~i полагать

oportun·a удобный

og·o золото

orang·o апельсин

ord·o порядок

ordinar·a обычный

ordon·i приказать

orel·o ухо

orient·o восток

ornam·i украсить

osced·i зевать

ost·o кость

ov·o яйцо

pac·o мир

paciens·o терпение

raf·i стрелять

pag·i платить

pag·o страница

pak·i упаковать

pal·a бледный

palas·o дворец

palp·i щупать

pan·o хлеб

pantalon·o штаны, брюки

parag·o попугай

paper·o бумага

papili·o бабочка

pardon·i извинить

parenc·o родственник

parker·e наизусть

parol·i говорить

part·o часть

part·o·pren·i *EN* участвовать *B*

pas·i пройти

paser·o воробей

pas·i о страсть

pastr·o священник
paș·o шаг
patr·o отец
pec·o кусок
pen·i +l стараться
pend·i висеть
penetr·i проникнуть
pens·i думать
pentr·i рисовать (*красками*)
per 30
perd·i потерять
pere·i погибнуть
perfekt·a совершенный
perfid·i предать
permes·i разрешить
pes·i взвесить
pet·i просить
pez·a тяжёлый
pied·o 80 нога (*ступня*)
pik·i колоть
pil·o “батарея”
pilk·o мяч
pin·o сосна
pint·o вершина, остриё, кончик
pir·o перец
pir·o груша
piz·o·j горох
plac·o площадь (*в городе*)
plaç·i нравиться
plafon·o потолок
plank·o пол
plant·o растение
plaid·i плескать
plej 46 самый, наиболее
plekt·i плести
plen·a полный
plend·i жаловаться
plen·um·i выполнить, исполнить
plezur·o удовольствие
pli 46 более
plor·i плакать
plu 68 далее
plum·o перо
pluv·o 69 дождь
po 85 по (*сколько*)
poent·o очко, балл
pol·o поляк
polv·o пыль
pom·o яблоко
pont·o мост
popl·o тополь
porol·o народ

por 44 для, чтоб
pord·o дверь
pork·o свинья
port·i нести
posed·i +N владеть (*чем*)
post 45 после
postul·i требовать
poŝ·o карман
poŝt·o почта
pot·o горшок
potenc·o власть; мощь; могущество
pov·i +И мочь
pra- 90
prav·i быть правым
precip·e в основном, особенно
preciz·e точно (*безошибочно*)
prefer·i предпочесть
preĝ·i молиться
preleg·o лекция
prem·i жать, давить
pren·i взять, брать
prepar·i приготовить
pres·i печатать
(*в типографии*)
preskaŭ почти
pret·a готовый
preter мимо
prez·o цена
prezent·i представить
pri об, про
printemp·o весна
privat·a частный
pro 44 из-за
(*по причине*)
problem·o проблема; задача
profit·o выгода
profund·a глубокий
proksim·a близкий
promen·i гулять
promes·i обещать
prononc·i произносить
propon·i предложить
prop·a собственный
prov·i пробовать
proverb·o пословица
rĝun·o слива
rĝunt·e займы
rĝuv·i доказать
rĝip·i наказать
punkt·o точка
rĝip·o кукла
pur·a чистый

puŝ·i толкать
put·o колодец
putr·i гнить

rab·i грабить
raci·o разум
rad·o колесо
rad·o луч; радио
radik·o корень
rajd·i ехать верхом
rajt·o право
rakont·i рассказать
ramp·i ползти
ran·o лягушка
rand·o край

rapid·e быстро; ~i торопиться, мчаться

rav·i очаровать
raz·i *SIN* бриться

re- 36

refren·o припев
reg·i править (*в стране*)

regul·o правило

reĝ·o король

rekt·a прямой

rendevu·o свидание

renkont·i встретить

respond·i ответить

rest·i остаться

ret·o сеть

rev·i мечтать

revu·o журнал

ribel·i восстать

ricev·i получить

riĉ·a богатый

rid·i смеяться

rid·et·o улыбка

rigard·i смотреть

rikolt·o урожай; ~i пожинать

rilat·i относиться

rim·o рифма

rimark·i заметить

rimed·o средство

ring·o кольцо

ripar·i чинить

ripet·i повторить

ripoz·i отдыхать

riproĉ·i упрекать

river·o река

rob·o платье

rok·o скала

romp·i сломать

rond·o круг

rub·o мусор
ruf·a рыжий
ruĝ·a красный
rul·i катить
rust·i ржаветь
ruz·a хитрый

sabat·o суббота
sabl·o песок
sag·o стрела
saĝ·a умный, мудрый
sak·o мешок, сумка
sal·o соль
salajr·o зарплата
salt·i прыгать
salut·o 27 привет
sam·a тот же самый
san·a здоровый
sang·o кровь
sankt·a святой
sap·o мыло
sat·a сытый
sav·i спасти
sci·i знать
scienc·o наука
sciur·o белка
se если
sed но
seg·i пилить
seĝ·o стул
sek·a сухой
sekv·i следовать
sem·i сеять
semajn·o неделя
sen без
senc·o смысл
send·i послать
sent·i чувствовать
sep семь
serĉ·i искать
serpent·o змея
serur·o замо́к
serv·i служить
ses шесть
si·n 52 себя
sign·o знак
signif·i значить
silent·i молчать
silk·o шёлк
simi·o обезьяна
simil·a *AL* похожий *HA*
simpl·a простой

sincer·a искренний
sinjor·o господин
sitel·o ведро
skarp·o шарф
skatol·o коробка
ski·o лыжа
skrib·i писать
sku·i трести
soci·o общество
soif·o жажда
sojl·o порог
sol·a единственный
solv·i решить; растворить
somer·o лето
son·i звучать
song·o сновидение; ~i видеть во сне
sonor·i звенеть
sopir·i тосковать
sorç·i колдовать
sort·o судьба
sovağ·a дикий
spac·o пространство
spes·o вид, сорт
spetul·o зеркало
spert·a опытный
spir·i дышать
spirit·o дух
sprit·a остроумный
star·i стоять
stat·o состояние
stel·o звезда
stomak·o желудок
strang·a странный
strat·o улица
streç·i напрячь
strek·o черта
stri·o полоса
stud·i изучать
stult·a глупый
sub под
subit·e вдруг
substanc·o вещество
suç·i сосать
sud·o юг
sufer·i страдать
sufic·a достаточный
suk·o сок
sukces·i суметь, иметь успех; успеть;
~o удача
suker·o сахар
sun·o солнце
super над

superflu·a лишний
supoz·i предположить
supr·a верхний
sur на
surd·a глухой
sving·i махать

şaf·o баран
şajn·i казаться
şak·o·j шахматы
şalt·i включить
şanĝ·i менять
şarg·i зарядить
şarĝ·i грузить
şat·i 41 любить
şajm·o пена
şerc·i шутить
şi она
şip·o корабль, судно
şir·i рвать
şlos·i запереть
şnur·o верёвка, шнур
şov·i сунуть
şpar·i экономить, сберегать
şrank·o шкаф
şraŭb·i привинтить
ştal·o сталь
ştat·o государство
ştel·i красть
ştof·o ткань
şton·o камень
ştop·i заткнуть
ştrump·o чулок
ştur·o ступень
şu·o туфель
şultr·o плечо
şut·i сыпать
şveb·i пари́ть, реять
şvit·i потеть

tabl·o стол
tabul·o доска
taĉment·o отряд
tag·o день
tajp·i печатать на машинке
taks·i оценивать
tambur·o барабан
tamen однако
tapiŝ·o ковер
tas·o чашка
task·o задание
taŭg·a пригодный

te·o чай
ted·i надоедать
tegment·o крыша
tek·o портфель
teler·o тарелка
tem·as *PRI* речь идет *OB*
temp·o время
ten·i держать
tend·o палатка
tener·a нежный
ter·o земля
tern·i чихать
ter·pom·o картофелина
terug·o ужас
testud·o черепаха
tial поэтому
tiam тогда
tie там
tio это
tim·i бояться
tig·i тянуть
titol·o заглавие; титул
tiu (ĉi) этот
toler·i снести, претерпеть
tomat·o помидор
tomb·o могила
tond·i стричь
tondr·o гром
tra 62 через, сквозь
traduk·i перевести
(*на язык*)
traf·i попасть
trajn·o поезд
trajt·o характерная черта
tram·o трамвай
tranĉ·i резать
trankvil·a спокойный
trans 65 через
transform·i превратить
tre очень
trem·i дрожать
tri три
trink·i пить
tro слишком
tromp·i обмануть
trov·i найти
tru·o дыра
trud·i навязывать, заставлять
trumpet·o труба (*муз.*)
tub·o труба (*техн.*)
tuj тотчас, сразу
tuk·o платок

tur·o башня
turn·i *SIN* повернуться
tus·i кашлять
tuš·i трогать
tut·a 43 весь

-uj- 88
-ul- 48
-um- 91
ung·o ноготь
uni·o союз (*объединение*)
univers·o вселенная
universal·a всемирный, всеобщий
unu один
urb·o город
urĝ·a срочный
urs·o медведь
Uson·o США
util·a полезный
uz·i использовать
uzin·o завод

vag·i бродить
vagabond·o бродяга
valiz·o чемодан
van·a напрасный
valor·o ценность, стоимость, значение
varog·o пар
var·o товар
varm·a горячий, тёплый
Varsovi·o Варшава
vart·i нянчить
vast·a просторный
ve увы
vek·i будить
vel·o парус
ven·i придти, прибыть
vend·i продать
vendred·o пятница
venen·o яд
venĝ·i мстить
venk·i победить
vent·o ветер
ventr·o живот
ver·a истинный
verb·o глагол
verd·a зелёный
verk·i писать, сочинять
verm·o червь
vers·i сочинять стихи
verŝ·i лить
vesper·o вечер

vest·i *SIN* одеться
veter·o погода
vetur·i ехать
vī вы, ты
viand·o мясо
vic·o ряд, очередь
vigl·a резвый, бойкий
vilaĝ·o деревня
vintr·o зима
violon·o скрипка
vir·o мужчина
viŝ·i вытереть
vit·o стекло
viv·o жизнь
vizaĝ·o лицо
vizit·i посетить
voĉ·o голос
voj·o путь, дорога
vojaĝ·i путешествовать
vok·i звать
vol·i хотеть
volont·e охотно
volv·i обернуть
vort·o слово
vost·o хвост
vulp·o лиса
vund·i ранить

zip·o “молния” (*застёжка*)
zon·o пояс; зона
zorg·i заботиться
zum·i жужжать

lundo понедельник, mardo вторник, merkredo среда, ĵaŭdo четверг, vendredo пятница, sabato суббота, dimanĉo воскресенье.

januaro, februaro, marto, aprilo, majo, junio, julio, aŭgusto, septembro, oktobro, novembro, decembro.

blanka белый,
nigra чёрный,
griza серый,
bruna коричневый, ruĝa красный,
flava жёлтый,
verda зелёный,
lazura голубой,
blua синий,
viola фиолетовый.